№ 8 Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem. פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

22־סטער יאהרגאנג | 9 stycznia 1929 r | מיטוואָך, כ"ז טבת תרפ"ט | רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּעטריקאַוער 5 — טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57, פון אַדמיניסטראַציע 47

5 מיליאָן דאָלאַר פאַר פּוילישע יודען

א יוד זאל ווערן פּרעמיער־מיניסטער פון פראנצויזישען קאבינעט

א הלואה פון 3 ביז 5 מיליאָן דאָלאַר פאַר די יודען אין פּוילען

וויל שאַפען די פעדעראציע פון די פּוילישע יודען אין אמעריקא.

ניו־יאָרק, 8 יאַנואַר (יט"א) אונטער'ן פאָרזיץ פון בנימין ווינטער איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון דער פעדעראציע פון די פּוילישע יודען. עס איז געהאַלטען געוואָרען אַ רעפעראַט וועגען אַ הלואה פון 3 ביז 5 מיליאָן דאָלאַר צו פערטיילען קרעדיט אויף גינסטיגע באַדינגונגען די יודען אין פּוילען. די הילף זאל נעגעבען ווערען הויפּטזעכליך די יודישע הנדווערקער און קליינהענדלער, וועלכע ליידען שטאַרק און אַ געלד־מאַנגעל צוליב די הויכע פּראָצענטען פון קרעדיט.

נאָך אַ לענגערער דיסקוסיע איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו פערשטענדיגען בנוגע דעם פּלאַן מיט דעם דזשאָינט. עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען, אַז פאַר דער פערשטענדיגונג מיט'ן "דזשאָינט" בנוגע דעם פּלאַן, זאל מען קיין שום אקציע נישט אָנהויבען.

* * *

די פּוילישע פּרעסע־אַגענטור "פּאַט" מעלדעט, אַז די פעדעראַציע פון די פּוילישע יודען האָט אויסהערענדיג דעם בעריכט פון דירעקטאָר טינעל וועגען דעם מצב פון די יודען אין פּוילען בעשלאָסען צו געבען די פּוילישע יודען אַ הלואה פון 5 מיליאָן דאָלאַר.

א יוד זאל ווערן פראַנצויזישער פּרעמיער־מיניסטער.

פּאַריז, 8 יאַנואַר (יט"א) מעהרערע פּאַריזער צייטונגען בעהויפּטען, אַז מיניסטער סטעעג (אַ יוד) האָט דערפאַר רעזיגנירט פון זיין אמט אלס פּרעזידענט און מאַראָקאָ, ווייל ער קומט אין בעטראַכט אלס פּרעמיער־מיניסטער פון דער נייער רעגירונג. — ווי בעוואוסט, איז אינצט איינגעטרעטען אַ רעגירונגס־קריזיס אין פראַנקרייך.

דער קאַמף אַרום דער "יודישער אַגענץ".

סטיפען ווייז'ס ערקלערונג, פאַרוואָס ער בעקעמפט דעם אָפּמאַך מיט מאַרשאַל'ן. — לואי ליפסקי פערעפענטליכט אַ קאָנטר־קאָמוניקאַט.

ניו־יאָרק, 8 יאַנואַר (יט"א) נאָך זיין צוריקקומען פון די זיצונגען פון אקציאָנס־קאָמיטעט אין בערלין, האָט סטיפען ווייז פערעפענטליכט אַן ערקלערונג, אין וועלכער ער ערקלערט, אַז ער פיהרט נישט קיין קאַמף געגען פּרינציפּ פון דער יודישער אַגענץ, נאָר געגען די בעשטימונגען פון אָפּמאַך מיט די נישט־ציוניסטען בנוגע דער פערברייטערונג פון דער אַגענץ. די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, זאָגט ווייטער ווייז אין זיין ערקלערונג, האָט זיך אונטערגעגעבען און דערמיט האָט זי אויפגעהערט צו זיין מעטינג און ציוניזם.

סטיפען ווייז האַלט אויך, אַז די קלאַוזעל וועגען "סטאַטוס קוואָ", אויב די פערברייטערטע אַגענץ וועט אויפגעשטעלט ווערען, איז נישט קיין גענוגענדע גאַראַנטיע פאַר די ציוניסטען.

לואי ליפסקי, דער פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקא, האָט דערויף פערעפענטליכט אַ קאָנטר־קאָמוניקאַט. אין דאָזיגען קאָמוניקאַט זאָגט ליפסקי, אַז די אָפּמאַכונג געגען די פערברייטערונג פון דער אַגענץ איז אומעטום בייזוויליג געוואָרען. מיט דעם וועג פון אָבסטרוקציע וועט מען נאַרנישט אויפטאָן. יעדער פערזוך אַנצוהאַלטען די ארץ ישראל אַרבייט אין די ראַהמען פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, איז געגען דעם ווילען פון יודישען פאָלק.

איינגעוואַנדערטע ע[illegible] אין פראַנקרייך

האָבען נישט קיין רעכט אויף אַרבייט.

די שווערע לאַגע פון די יודישע עמיגראַנטען.

פּאַריז, 8 יאַנואַר (יט"א) צוליב דער גרויסער אַרבייטסלאָזיגקייט, האָט די רעגירונג צוגענומען דאָס רעכט אויף אַרבייט ביי די איינגעוואַנדערטע אויסלענדער. צוליב דער דאָזיגער פערארדנונג וועלען פיל יודישע עמיגראַנטען זיך געפינען אין אַ שווערער לאַגע.

אַנטי־יודישע פּאָגראָמען אין ווייס־רוסלאַנד

זענען נישט פאָרגעקומען.

ווילנע, 8. יאַנואַר (יט"א) דער יט"א קאָרעספּאָנדענט, וואָס געפינט זיך אין ווייס־רוסלאַנד, בעט פעסטצושטעלען, אַז די אַלע ידיעות, וואָס שטאַמען פון רוסער קוועלען וועגען בלומר'שטע אַנטי־יודישע פּאָגראָמען אין ווייס־רוסלאַנד, שטימען נישט מיט'ן אמת.

אכטונג בעקער־מייסטער, לאָדז!

דערמיט טייל איך מיט, אַז צוליב געוויסע סיבות נעם איך נישט אָן דעם אמט אינ'ם ניי־געשאַפענעם בעקער־צעך אין לאָדז.

מיט אכטונג
מ. פּאָזנאַנסקי.

די פערוואַלטונג פון פעראיין "עזרת אחים" אין לאָדז
מאַכט בעקאַנט אַלע מיטגלידער, אַז ד. 20. יאַנואַר פינקטליך 3 אַ זייגער נאָכמ. קומט פאָר אין איגענעם לאָקאַל פראַנציסקאַנער 30, די
יעהרליכע גענעראַל־פערזאַמלונג
מיט פאָלגענדער טאָג־אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואַהלען פון אַ פּרעזידיום, 3) טעטיגקייטס־בעריכט פון יאָהר 1928, 4) קאַסע־בעריכט, 5) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג און אַ רעוויזיאָנס־קאָמיסיע, 6) פרייע פאָרשלאָגען.
ביי נישט גענוגענדער צאָהל מיטגלידער ביי דעם ערשטען טערמין קומט פאָר די פערזאַמלונג אין איינעם טאָג מיט 2 שעה שפּעטער און איז גילטיג ביי יעדער צאָהל מיטגלידער.
די פערוואַלטונג.

דאַנקזאַגונג.
איך דריק אויס דעם בעסטען דאַנק דער פערוואַלטונג פון "עזרת אחים" פאַר דער אינטערשטיצונג וואָס איך האָב בעקומען אין דער סומע פון 100 זל.
מיט אכטונג
ל. מאַראַנצשיק.

אַ קאַראַקולענעם דאַמען־פּאַלטען
פערקויף איך געלעגענהייטליך אויסנאַהם ביליג. דאַטעל מאַנטייפעל זאַכאָדניאַ 45 צימער 31.

פריוואַטע [illegible]
פון די טענץ
דיפּל. לעהרער י. ווינטרויב.
נעמט אָן איינשרייבונגען אויף איינצעלנע לעקציעס ווי אויך אין קאָמפּלעטען יעדען טאָג פון 10 פריה ביז 10 אוו.
44 קיליינסקי 44
2־טער הויף פּאַרטער
די לעקציעס קומען פאָר אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון י. ווינטרויב.
בעמ. אסיסטענט — רוטינירטער טענצער זשאַן־קינג.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA
גדאַנסקאַ 28, טעל. 41-46
ספּעציאַליסט פון ביינער און געלענקע־קראַנקהייטען
:—: פערקרימונגען פון פּליצעס און גלידער. :—:
איינענע פּראַצאַוניע
פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען: ווי וויקלאַדקען געגען פּלאַטפוס, קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען א. ז. וו. נעמט אָן פון 5—7

Dr. Niewiażski
האָט זיך איבערגעצויגען
אויף אַנדזשעיאַ 5, טעל. 59-40
נעמט אָן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אָוונט.
ספּעציאַל־אַרצט פאַר סיפיליס, טריפּער און מענער־שוואַכע בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
פאַר דאַמען ספּעציעלער וואַרטע־זאַל.

Dr. med. A. Askenazy
ספּעציאַליסט פון כירורגישע און פרויען־קראַנק.
זאַוואַדזקאַ 30 (גדאַנסקאַ 26)
טעל. 22-36
נעמט אָן פון 8—10 פריה פון און 5—7 נאָכמ.

זאַל "פילהאַרמאָניע" נאַרוטאַוויטשאַ 20 זאַל "פילהאַרמאָניע"
היינט, מיטוואָך, דעם 9. יאַנואַר ה. י. 8.30 אָוונט ווערט פאָרקומען אַ
מוזיקאַליש־וואָקאַלישער קאָנצערט
מיטן אַנטייל פון אַנס זאַבל פון "אררט", הרב ד"ר מאַרקאָוויטש (פידעל), סאַבינאַ ראָזענבלאַט (געזאַנג), דיר. מ. רידער (פּיאַנאָ).
◄ די הכנסה איז פאַר "ביקור־חולים" און "אָזדראָוויסקאַ". ►
די איבעריגע בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע היינט פון 5 אַזייגער נאָכמ.

מיטוואָך, דעם 9־טן יאַנואַר 1929, ווערט אין זאַל פון "אררט" זאַכאָדניאַ 43, פאָרקומען
אַ וואָרט־קאָנצערט
פון בעריהמטען אַרטיסט־רעציטאַטאָר
הערץ גראָסבאַרט
אָנהויב פינקטליך 9 אַ זייגער אין אָווענד.
בילעטען צו בעקומען טעגליך אין טעאַטער "אררט" פון 6 אַ זייגער אין אָווענד.

Dr. med. Z. Datyner
ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָז און אורין־אָרגאַנען
Piramowicza 11 (פריהער פּילניופקאַ)
Tel. 48-05.
נעמט אָן פון 8 ביז 10 פריה, און 6—8 אָווענד.

Dr. med. J. BETTE
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכער און קינדער־קראַנק
Piotrkowska 6, tel. 44-95
נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָוונד

Dr. Wołkowyski
צעגיעלניאַנאַ 25
טעלעפאָן 26-87
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע. אַלע־אַרט אַנאַליזע
נעמט אבעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
ן פון 8—10, 12—2 און 4—8 אָווענד.
בעזונדער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

פלעגט די פיס
PEDICURE
S. Łódzki

Traugutta 5 (Krótka) m. 10, tel. 70-37
נעמט אָן פון 11—2 און פון 4—7 אוו. געוועזענער אַסיסטענט ביי מייסטער פלעמאַן (הינער־אויגען־אַנשטאַלט אין לאָנדאָן). ספּעציאַליסט צו בעזייטיגען הינער־אויגען און האָרנהויט ווי אַרייננעוואַקסענע נעגעל אָהנע שמערצן.

Dr. med. A. Mazur
ספּעציאַל־אַרצט פאַר אויערן, נאָז און האַלז־קראַנק ווי אויך ש[?] און שפּראַך־פעהלער
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
זאַכאָדניאַ 65
איינגאַנג אויך דורך פּיעטריק. 46) טעל. 66-01.

med. Dr. Ludwik Rapeport
P. Narutowicza 25 (רזיפּלגאַ[?]) Tel. 44-1
ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָז־ און האַרן־אָרגאַנען.

געווידמעט דעם 6־טען יאָהרצייט פון ח' וולאַדימיר מעדעם
אַן אַקאַדעמיע
פרייטאָג, ד. 11. יאַנואַר ה. י. פינקטליך 8 אין אָווענד קומט פאָר —
אין פּראָגראַם: 1) רעפעראַט וועגען לעבען און קאַמף פון וו. מעדעם — ח' י. ליכטענשטיין, 2) קאָנצערט־טייל אויסגעפיהרט דורך אַ קווינטעט פון פילהאַרמאָנישען אָרקעסטער, 3) רעציטאַציעס אויסגעפיהרט דורכ'ן בעוואוסטען יודישען וואָרט־קינסטלער — ח' הערץ גראָסבאַרט. בילעטען צום פּרייז פון 50 גראָשען ביז 2 גילדען שוין צו בעקומען אין "אַרבייטער־ווינקעל" און פרייטאָג פון 4 נאָכמ. ביי דער קאַסע פון "פילהאַרמאָניע".
לאָדזער קאָמיטעט פון "בונד".
אַלג. יודישער אַרבייטער־בונד "בונד" אין פּוילען.
זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאַוויטשאַ 20.

א יאהר פון א גרויסער בוי-בעוועגונג

אינערליכע הלואה פון 100 מיליאן זל. וועט געהן אויף דעם צוועק

ווארשא (טעלעפאניש) דער פרע-מיער בארטעל, וועלכער האט זיין חגא-עריגען פערבראכט אין עסטעררייכישען ג...ארט סעמערינג איז שוין צורוקגע-קומען היינט קיין ווארשא און אנגעהויבען זיין געוויינליכע ארבייט.

נאכ'ן ... פרעמיער האט ער געהאט א נאכט-קאנפערענץ געשפרעך מיט איינינגע זשורנאליסטען, וועלכע האבען איהם געפרעגט וועגען די פלענער פון דער רעגירונגס-ארבייט אין דער נאהענטס-טער צוקונפט. אבער דער פרעמיער האט, ווי זיין שטייגער איז, כמעט נוט געענטפערט דערויף נאר דורך אגב מרמזין געווען, אז נאר בקרוב וועט מען זיך רעדווירען זיך זעהר ווינטיגע רעגי-רונגס-פלענער בנוגע דער בוי-בעוועגונג אין יאהר 1929.

איך וועל זיין גליקליך — האט ער פילאזאפיש בעטאנט אין זיין געשפרעך מיט די זשורנאליסטען — אויב איך וועל אין יאהר 1929 דערגרייכען דאס, וואס איך שטרעב אדורכצופיהרען אין דער בוי-בעוועגונג פאר די ברייטע מא-סען און פאר די בעאמטע. די זשורנא-ליסטען האבען איהם אויך געבעטען, אז ער זאל זיי זאגען וועגען וואס עס איז געווארן אויף דער עהרענגעלט-גער פערהאנדלונג און בעלוויערער און צו עס נעהט נישט און געוויסע ענדערונגען און קאבינעט.

דער פרעמיער האט דערויף געענט-פערט מיט א שמייכעל:

— כ'ווייס נישט, כ'ווייס נישט, עס קאן זיין...

און דאס געשפרעך האט זיך געענ-דיגט.

ווארשא (טעלעפאניש) ווי בע-וואוסט האט דער פינאנץ-מיניסטער טשעכאוויטש ארויסגעטראגען און סיים א פראיעקט וועגען אן אינערליכע הלואה פון 100 מיליאן זל.

דאס דאזיגע געלד וועט געהן אויס-שליסליך אויף צו שטיצען די בוי-בע-וועגונג אין יאהר 1929.

נציב-העליון זאגט צו שטיצען די יודישע קאלאניעס.

ירושלים, 8 יאנואר (יט"א) דער נציב העליון ה. טשענסלאר האט בע-זוכט די יודישע ארבייטער קאלאניע דילב. ענטפערענדיג אויף די בעגריסונ-גען האט טשענסלאר ערקלערט, אז דער ערפאלג פון די יודישע קאלאניעס אין ארץ ישראל איז אפהענ-גיג אין די פעהיגקייטען און אין דער אפגעהויליגקייט פון די קאלאניסטען גופא. בנוגע דער קאלאניע דילב, האט דער נציב העליון געזאגט, אז די איינ-וואוינער פון דער קאלאניע האבען ארויסגעוויזען די גייסטיגע איבערגעבענ-הייט און קרבנות-גרייטקייט ביי דער ארבייט. צום סוף האט דער נציב העליון אויסגעדריקט זיין גרייטקייט צו שטיצען ווי ווייט מעגליך די יודישע קאלאניעס.

א פארשלאג „אויסצובעסערן דעם תנ"ך

ניו-יארק. (י.ט.א.) אויף דער ערשטער זיצונג פון דער אמעריקאנער אקאדעמיע פאר יודישע פארשונג, האט פראפ. מאקס מרגליות פארגעלעגט צוצו-ריכטען אן אויטאריטעטישע אויסגאבע פון תנ"ך אויף העברעאיש. פראפעסאר מרגליות לייגט פאר, עס זאל געשאפען ווערען א קאמיסיע פון 40 געלעהרטע פון איראפא, אמעריקא און אזיען מיט דער אויפגאבע צוזאמענצושטעלען די אויסגא-בע פון „אויטאריטאטיווען תנ"ך". פראפ. מרגליות האט מאטיווירט דערמיט, וואס אין'ם טעקסט פון תנ"ך, אין דעם איצ-טיגען מסורה-טעקסט, זענען פאר-האן פיל גרייזען, וועלכע די געלעהרטע וואלטען געקענט אויסבעסערן.

ריזיגע פאבריק-שרפה אין זאוויערציע

פאר 70 טויזענד דאלאר באוועל פערברענט געווארען.

זאוויערציע (א.ח.) אין דער מושקאווער טעקסטיל-פאבריק איז נעכ-טען אויסגעבראכען א ריזיגע שרפה. די שרפה איז ענטשטאנען אין דער באוועל-שפינערייע. דאס פייער האט זיך פערשפרייט מיט אן אומגע-הויערער שנעלקייט און זיך ארייגע-קריגען אונטער'ן דאך, וואו עס נעפינען זיך די מאגאזינען פון די רויה-שטאפען. ארום 1 ביינאכט איז שוין די שרפה געווען לאקאליזירט. די רעטונגס-אקציע האט אבער נאך געדויערט ביז 5 פאר-טאגס. צוויי פייערלעשער האבען בעקומען זעהר שווערע בראנד-וואונדען און מ'האט זיי געמוזט נעמען אין שפי-טאל אריין.

די היזקות בעטרעפען 70 טויזענד דא-לאר.

די פאבריק איז געווען אסעקורירט און עטליכע פערזיכערונגס-געזעלשאפ-טען.

עסטאנישע רעגירונג בעגריסט דער יודישער בעפעלקערונג צו ניי-יאהר

רעוועל. ביי דעם ניי-יאהר אויפ-נאהם, וואס איז פארגעקומען ביים פרע-זידענט, זענען אנוועזענד געווען דיפלא-מאטען, פארשטעהער פון אפיציעלע מלוכה-אינסטיטוציעס און אויך פון מעוטים. אלס פארשטעהער פון צענט-ראל-ארגאן פון יודישע אויטאנאמיע אין עסטלאנד, איז געווען דער פארזי-צער פון קולטור-פערוואלטונג ה איי-זענשטאט, וועלכער איז זייער ווארים אויפגענומען געווארען. דער מלוכה-פרע-זידענט ה ... האט געבעטען איזענ-שטאט איבערגעבען דער יודישער בע-פעלקערונג די בעסטע וואונשען און גע-... אין נאמען פון דער רעגירונג און אין נאמען פון פרעזידענט פערזענליך.

דעם ערשטען יאנואר איז געווען איינ-גארדנט ביי דעם אינערן-מיניסטער ... און ... פארשטעהער פון דער יודישער קול-טור-פערוואלטונג ... ... איבער-...

היינטיגען פרייטאג

וועט ערשיינען

אן איבערראשענד גרויסער,

אינהאלטסרייכער נומער פון

„לאדזשער טאגעבלאט"

אויספיהרליכער מארגען.

קיינער טאר נישט פערפעהלען אויפצוגעבען

זיינע אנאנסען

פאר דעם דאזיגען

ספעציעלען נומער.

דעמאנסטראציע פון ארבייטסלאזע אין פאביאניץ.

פאביאניץ (טעלעפאניש) בשעתו האט דער פאביאניצער שטאט-ראט בע-שלאסען אויסצוצאהלען די 13 פענסיע די ארבייטער, וואס האבען דעם 1. דע-צעמבער פון פאריגען יאהר געארבייט ביי עפענטליכע ארבייטען. די סאציא-ליסטען האבען געפאדערט צו געבען די 13. פענסיע אלע ארבייטער, וואס דער שטאט-ראט האט אפגעווארפען. צוליב דעם דעמאנסטרירען די ארבייטס-לאזע שוין עטליכע טעג כסדר פאר'ן מאגיסטראט, פאדערנדיג זיי אויסצו-צאהלען די 13. פענסיע און פאר אור-לויב-צייט. די דעמאנסטראציעס האבען אבער א רוהיגע פערלויף. (§)

די רעוויזיע פון דער קאנסטיטוציע אויף דער טאג-ארדנונג אין סיים

ווארשא (טעלעפאניש) די ערשטע סיים-זיצונג נאך די חגאות וועט פאר-קומען דעם 15 ד. ח. עס וועט וואהרשיינליך בעטראכט ווערען דער בודזשעט פון דער קאנסטיטוציע-קאמיסיע איבער דעם פארשלאג וועגען ענדערען די קאנסטיטוציע.

ראבערט מאנד פינאנצירט וויכטיגע ארכעאלאגי-שע פארשונגען אין עגיפטען

לאנדאן (י.ט.א.) די ארכעאלאגי-עקספעדיציע, וועלכע מאכט איהרע פאר-שונגען אין עגיפטען האט דורכגעפיהרט א רייהע אויסגראבונגען פון דער עפאכע פון אלעקסאנדער מוקדון, וואס האבען א וויכטיגע היסטארישע בעדייטונג. די עקספעדיציע ווערט אין א גרוי-סער מאס פינאנצירט דורכ'ן ברודער פון לארד מעלטשעט, ה' ראבערט מאנד.

יודיש-אראבישער קאנפליקט ביי חדרה קאמפליצירט זיך

א פאליציי-אפטיילונג האלט די ארדנונג

ירושלים 8 יאנואר (י.ט.א.) דער יודיש-אראבישער קאנפליקט ביי חדרה קאמפליצירט זיך. עס שטעלט זיך ארויס, אז דעם באדען, ארום וועלכען עס איז ענטשטאנען דער שטרייט, פלעגט פעראקערט ווערען דורך די בעדואינער. פערגאנ-גענע וואך האבען די יודישע קאלאניסטען בעארבייט דעם באדען. צוליב דער אנגעשטרענגטער לאגע איז אריינגעקומען אויפ'ן ארט א פאליציי-אפטיילונג, וועלכע היט אפ די ארדנונג.

א יודישע שריפטשטעלערין בע-קומען דעם קלייסט-פריז אין דייטשלאנד.

בערלין, (י.ס.א) די בעוואוסטע שריפטשטעלערין אננא זעגערס, וועלכע האט ה. י. ערהאלטען דעם קלייסט-פריז אין דייטשלאנד איז א יודין. די טאלענ-טפולע שריפטשטעלערין איז א טאכטער פון מיינצער קונסט-הענדלער איזידאר ריילינג.

פאטענטען-פערלייכטערונגען לטובת ארימע סוחרים.

ווער האט דאס רעכט צו בעקומען א פאטענט 4-טע קאטעגאריע, אנשטאט 3-טע.

(§) מיר דערוויסען זיך פון א קאמפע-טענטער קוועלע, האט דאס פינאנץ-מיניסטעריום בעפולמעכטיגט צווישען אנדערע אויך די פינאנץ-קאמער און לאדז צו געבען א אפזאג אויף אלע ביז טעס וועגען איבערקלאסעווען פאטענטען און גינסטיג צו ערלעדיגען די בוטעס וועגען אויסביימען 3. קאטעגאריע פא-טענטען אויף דער 4. און צו בעפרייען פון אויסקויפען 4. קאטעגאריע האנדעלס פאטענטען, גאנץ ארימע שטייער-צאה-לער, ווען עס ווערט פעסטגעשטעלט, אז דאס אויסקויפען אזא פאטענט קען רואינירען דעם סוחר. איננאנצען בע-פרייען פון אויסקויפען פאטענטען קען און פרינציפ נישט פראדוצירט ווערען. בוטעס וועגען איבערקלאסעווען אלע אנדערע אונטערנעמונגען, וועלכע די פינאנץ-קאמער איז מסכים צו ערמעסיגען הנחות, דארפען פארגעשטעלט ווערען דעם פינאנץ-מיניסטעריום צו א רעצע-זיע.

וויפיל גייסטיגע ארבייטסלאזע אין לאדז

בעקומען שטיצע אין פערזיכערונגס-אנשטאלט?

(§) ווי בעקאנט, איז זייט'ן 1. יאנואר פון פאריגען יאהר די פערזיכערונג פון גייסטיגע ארבייטער פון ארבייטסלאזיג-קייט איבערגעגאנגען צו דער קאמפע-טענץ פון די פערזיכערונגס - אנשטאל-טען פאר די גייסטיגע ארבייטער. און דער קאמפעטענץ פון ארבייטסלאזען פאנד איז בלויז געבליבען אויסצוצאה-לען דרינגענדע שטיצע די גייסטיגע ארבייטסלאזע, וואס האבען קיין רעכט נישט צו געניסען פון געזעצליכער פער-זיכערונג. די בעזונדערע פערזיכערונגס-אנשטאלטען האבען איבערגענומען פון ארבייטסלאזען פאנד דאס אויסצאהלען שטיצע אין פערשידענע טערמינען. פון 1. אויגוסט 1928 האבען אלע פערזי-כערונגס-אנשטאלטען שוין אויסגעצאלט די שטיצע. לאדזשער גייסטיגע ארבייטס-לאזע האבען לעצטענס אין א צאהל פון 320 בעקומען שטיצע אין ווארשאווער פערזיכערונגס - אנשטאלט. ביז'ן 31 אקטאבער האבען די פערזיכערונגס-אנ-שטאלטען אויסגעצאהלט שטיצע א ארבייטסלאזע סך הכל 698,769 זל. א שטיצע איז אויסגעצאהלט געווארן לויט דער גרויס פון די פאמיליעס פון די אר-בייטסלאזע.

—0—

ווען איהר געהט איבער די גאס,

קוקט מיט אפענע אויגען; איהר מעגט בלייבען

אן אייביגער קאליקע, אדער גאר געפינען דעם טויט.

היט זיך, מען זאל אייך נישט איבערפאהרען.

טויט-שטראף אדער 20 יאהר תפיסה

פאר ארויסטרעטען געגען נייעם רעזשים אין יוגא-סלאוויען

בעלגראד (ספ.) אויף די גאסען פון די יוגאסלאווישע שטעט איז פובלי-קירט געווארען דער קעניגליכער דעקרעט וועגען נייעם אבסאלוטיסטישען רעזשים. די פארשריפטען פונ'ם דעק-רעט זענען זעהר שטרענגע. פאר בע-דראהען די עפענטליכע רוה דראהט טויט-שטראף און אין בעסטען פאל 20 יאהר תפיסה.

די דאזיגע שטראף וועט ערווארטעט, וואס זעלבסט דרוקען אדער פער-שפרייטען אויפרופען ארויסצוטרעטען מיט געוואלד געגען דער איצטיגער רע-גירונג און געגען נייעם רעזשים.

די וואס ארגאניזירען קאמוניסטישע, אנארכיסטישע אדער טעראריסטישע ארגאניזאציעס, דער וואס פערדינגט זיך לאקאל אויף געהיימע בעראטונגען פאר פערשווערער, פאר האלטען אונלעגאל געוועהר צו רעוואלוציאנערע צוועקען, פאר פלאנען אן אטענטאט אויף רעגי-רונגס-הערטער. פעריזאמלונגען אונטער'ן פרייען הימעל און אונבערוגנט פערבא-טען. דאס מיליטער וועט צוזאמען מיט דער פאליציי אכטונג געבען אויף דער רוה און ארדנונג און לאנד. פאר א שפריי פון רעגירונגס-בעאמטע אדער פון ארבייטער און די מיליטעררישע אנ-שטאלטען דראהט א שטראף פון 3 יאהר תפיסה.

די זעלבע שטראף דראהט אויך פאר פאר סאבאטאזש. דער אונטערזוכונגס-ער האט שטענדיג די רעכט צו טויל-מאריזירען געוויסע צווילע אונטערנע-מונגען.

אגענטור מעלדעט, אז די ידיעות, וואס אגענטור מעלדעט, אז די ידיעות וואס האבען זיך בעוויזען אין די אויסלענ-דישע צייטונגען, אז בעלגראד איז בע-זעצט מיט מיליטער, און אז עס זענען ארעסטירט געווארען דעפוטאטען פון פארלאמענט, זענען נישט אמת. די אגענ-טור שטעלט פעסט, אז אינגאנצען לאנד הערשט רוה.

לאדזשער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר נעמט־אן פון 6 ביז 7 אין אוונד.
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט

אדרעס: „Lodzer Tageblatt", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

די מלוכה־איבערקערעניש אין יוגאסלאוויען

„גלאס פראודי" גלויבט, אז דער אבסאלוטער רעזשים איז נאר א פא־ריבערגעהענדע ערשיינונג. „גאזעטא ווארשאווסקא" איז צופרידען און ראבאטניק זעהט דערין א נייע מלחמה־סכנה?

די מלוכה־איבערקערעניש אין יוגא־סלאוויען, דאס פערוואנדלען די פארלא־מענטארישע מלוכה אין א מאנארכיסטיש־אבסאלוטישע, איז די גרעסטע פאליטישע געשעהעניש פון די לעצטע טעג און די גאנצע פרעסע, אויך די פוילישע ווידמעט די דאזיגע איבערקערעניש זעהר פיל פלאץ. כמעט אלע פוילישע צייטונ־גען האבען געווידמעט זייערע לייט־ארטיקלען דאס לעצטע געשעהעניש אין יוגאסלאוויע.

דער „גלאס פראודי" שרייבט:

„דער מאנארך פון דער יוגאסלאווי־שער מלוכה האט געמאכט א סוף צום פארלאמענטארישען קריזיס, וועלכער האט שוין זייט א לענגערער צייט געהערשט אין דעם מלוכה־לעבען אין יוגאסלאוויען. דער דאזיגער פארלאמענטארישער קריזיס, וועלכער הערשט איבעריגענס אויך אין א ריי אנדערע איירופעאישע מלוכות, איז אין יוגאסלאוויען געווען נאך שארפער, ווייל עס זענען דארט בולט'ער געקומען צום אויסדרוק די טיפע חילוקי־דעות צווישען די בעזונדערע שבטים פון דער [illegible].

אבער רעכענענדיג די לעצטע געשעה־נישען אין יוגאסלאוויע, די שיסען אין דער סקופשטשינא אויף די ראדיטש'ס, וועלכע האבען גורם געווען, אז די בעי־[illegible] צווישען די כארוואטען און די [illegible] זאלען נאכמעהר פערשארפט ווע־רען און [illegible] אויך בכלל וועגען די קולטורעלע אונטערשידען צווישען כארוואטיען און סערביען, זאגט דער „גלאס פראודי".

„אז די בעדינגונגען איז פראקלאמירט געווארען דער קעניגליכער דעקרעט, [illegible] איז אנ'אויטאקראטישע [illegible] אבגעשאפט די ביז־איצטיגע דע־מאקראטישע און פארלאמענטארישע רע־גירונג. די דאזיגע רעגירונג וועט [illegible]. צו בעאורטיילען פון [illegible] שטאנדפונקט, ווען מיר [illegible] אפילו אויף א רגע געדענקען [illegible], אז די פרינציפען פון זעלבסט־הערשאפט ווערען איינגעפיהרט אויף [illegible]. ווייל מיר נעהמען אבער אין [illegible] די [illegible] דעם כאראקטער פון [illegible] צו די דעמאקראטישע פארמען, [illegible] איבערגעקומען אלס [illegible], אז דער קעניג איז ניט זיין פאליטישען שריט [illegible] צו שאפען אנ'איבער־[illegible]. וואס [illegible] דעם, ווי עס [illegible] זיין אין דער [illegible] צי ווייטער [illegible] די מלוכה פארם אין יוגא־סלאוויען.

דער צווייטער סאנאציע־ארגאן דער „קורער" „אילוסטראוואני צאדזיעני" איז נישט אזוי שטארק בעגייסטערט אין דער מיליטערישער דיקטאטור פון יוגא־סלאוויען און רוקט ארויס א ריי ספקות.

די זעלטענע מלוכה איבערקערעניש אין יוגאסלאוויען — שרייבט דער „אי־לוסטראוואני קורער" — ווי יעדער הע־ראישער שריט, פארבונדען מיט גרויסע סכנות. עס איז נישט בעוואוסט, אויף וועלכע אופן עס וועלען רעאגירען אויף דער מלוכה־איבערקערעניש די פאלי־טישע גרופירונגען, בעזונדערס די כאר־וואטישע. עס איז נאך א גרויסער ספק, צי די אבסאלוטיסטישע קרייזע, וואס האבען איצט איבערגענומען די מאכט, וועט נישט פערשמעקען די דאזיגע ארד־נונג, און צי זיי וועלען האבען חשק אפ־צושאפען דאס דאזיגע סיסטעם, ווען די צייט וועט עס אפילו פאדערן. די יונגע סלאווישע מלוכה איז אריין אין א תקופה פון א שווערער און ריזיקאלי־שער פראבע.

די „גאזעטא ווארשאווסקא" בעצייכנט די לעצטע געשעהענישען אין יוגאסלאוו־יען אלס אנ'אינערליכע רעוואלוציע.

די דאזיגע רעוואלוציע האט אבער נישט ארויסגערופען קיין צוזאמענשטויס און קיין כאאס אין דער מלוכה. איין געזעצ־ליכע מלוכה־פארם איז פערביטען דורך א צווייטער פארם, וואס איז תיכף אריין אין קראפט.

וואס דער אפיציעל פון דער ענדערונג איז אויסען מיט דער דאזיגער געמער־קונג איז פערשטענדליך. דאס איז גע־וויסערמאסען אנ'ענטפער דער „סאנאציע" פרעסע, וועלכע נים קאנסעקווענטע אנצוהערע־נישען, אז אויך ביי אונז איז דער פאר־לאמענטאריזם קראנק, אין דערמיט איז בערעכטיגט די מאי־איבערקערעניש און די ארדנונג נאך דער איבערקערעניש.

די „גאזעטא ווארשאווסקא" דריקט אבער אויך אויס איהר צופרידענקייט פון דער איבערקערעניש אין יוגאסלאוו־יען, ווייל דערמיט ווערט פערשטארקט דער פאשיזם אין איירופא. די דער־מאנטע צייטונג ענדיגט דעריבער אזוי איהר ארטיקעל וועגען יוגאסלאוויען:

„איירופא, וועלכע האט געזעהן, וואס עס איז געשעהן אין איטאליען און אין שפאניען, וועט לייכט מבין זיין צו בע־גרייפען די קעניגליכע מאכט אין נאך א מלוכה".

דער „ראבאטניק" דאגעגען זעהט אין דער דאזיגער איבערקערעניש א נייע געפאהר פון נייע אינערליכע קאמפען אין יוגא־סלאוויען.

„די דיקטאטור אין „יוגאסלאוויען", אזוי הייסט דאס לייט־ארטיקעל אין „ראבאטניק".

„אין יוגאסלאוויען האט מען אבסאלוט אויף א ברוטאלער און איינזייטיגער אופן גענומען דאס, וואס איז שוין גענומען געווארען אין איטאליען און שפא־ניען און אינמיטען דעם אנשטעל פון „גע־ווינד מאכט" דעם פארלאמענטאריזם אין אנדערע לענדער. די דיקטאטור אין יוגאסלאוויען אונטערשיידעט זיך דער־מיט פון די אנדערע דיקטאטורען, וואס דער דיקטאטאר איז דא דער קעניג. דאס איז אבסאלוט אלטמאדיש, ווייל דער קעניגליכער אבסאלוטיזם איז שוין ארויס פון דער מאדע, אפגעטרעטענדיג זיין ארט דעם אבסאלוטיזם פון קלי־קעס און „שטארקע" מענשען. אבער אין יוגאסלאוויען בעהאלט זיך אונטער דער דיקטאטור פון קעניג אויך די דיקטאטור פון די סערבען איבער די אנדערע פעל־קער. די דיקטאטור פון קעניג איז דער סימבאל פון בעהערשען דאס לאנד דורך דעם סערבישען מיליטאריזם.

א טייל פון דער סאנאציע־פרעסע איז ממש פערשכור'ט פון פרייד און זי ברענגט מיט טריומף די ידיעות וועגען דער איבערקערעניש אין יוגאסלאוויען, וואס דארף דינען אלס בעווייז פון דער אומגעזעצליכקייט פון פארלאמענטא־רישען סיסטעם, און דער איבערלעגענהייט פון דער קאנסטיטוציאנעלער ארד־נונג. שלעכטע פעלער פון פארמאלי־קאמפען א. ד. גל. פאקטיש איז דאס פונדערטערטרייבען דעם יוגאסלאווישען פאר־לאמענט נישט קיין פועל יוצא פון די בערשטי־סאמען, וועלכע האבען גע־שפילט נאר א קליינע ראלע. די איבער־קערעניש איז געשעהן צוליב סכסוכים צווישען די נאציאנאליטעטען פון דער מלוכה".

„ראבאטניק" פיהרט אויס:

מיר שטעהן איצט פאר א נייער פא־זע פון אינערליכע קאמפען אין יוגא־סלאוויען. עס האט שטארקער אויפגע־בליהט דער באלקאנישער קעסעל פאר דעם שלום אין דרום־מזרח איירופא איז ענטשטאנען א נייע סכנה".

ג. ר.

ד"ר גאסטער וועגען יודיש.

אין לאנדאנער „פאסט" לייענען מיר: „ד"ר גאסטער האט אין זיין פארטראג וועגען יודיש מיט אייניגע טעג צוריק געזאגט אייניגע גרונדליכע ווערטער וועלכע פערדינען אויפמערקזאמקייט.

עס איז שוין ארויס פון דער מאדע צו פעראיבעריגען יודיש, אדער בערעכ־טיגען דעם קיום פון א שפראך, וואס ווערט גערעדט פון זעכס מיליאן, צדער נאכמעהר יודען.

דער פאקט, אז יודיש איז א גאנצ־בארער ארטיקעל אין האט דערגרייכט צו דער דריטער פארם פון ענטוויקלונג און אז אין דער שפראך איז געשאפען געווארען אין שאפט זיך ווייטער א בלי־הענדע ליטעראטור, איז דער בעסטער ענטפער צו יענע, וועלכע האבען זיך נאך נישט „אנטוויינט" פון דער פערצ־טיגער, קליינשטעטלדיגער מיינונג, צו קוקען אויף יודיש פון אויבען אראב, בעטראכטענדיג יודיש אלס א „זשארגאן", א שפראך, וואס איז א בזיון צו רעדען צווישען לייטען.

ד"ר גאסטער האט אנגעוויזען, אז יו־דיש האט הינטער זיך א געשיכטע פון איבער פינף הונדערט יאהר, און האט אנגעוויזען אויף דער אייגענארטיגקייט, בויגזאמקייט און אויסדריקספולקייט פון יודיש, די שפראך פון'ם רוב מנין ובנין פון יודישען פאלק.

נאך פון בעזונדער אויפמערקזאמקייט זענען די בעמערקונגען פון דר. גאסטער בנוגע דעם שפראכען־דואליזם, וואס האט תמיד געהערשט צווישען יודען. אין דעם שפראכקאמף, וואס הערשט אין גע־וויסע יודישע קרייזען, א קאמף, וואס איז אזוי איבערפליסיג ווי ס'איז נוצלאז, פערגעסט מען צופט דעם היסטארישען פאקט, אז כמעט אין אלע צייטען פון דער יודישער געשיכטע האט דאס יודי־שע פאלק געהאט צוויי שפראכען. העב־רעאיש איז תמיד געווען די אלל־יודיש־נאציאנאלע שפראך, דאס לשון, וואס האט צונויפגעבונדען יודען פון אלע לענדער, די שפראך, וואס האט געהאל־טען צונויפגעבונדען דעם יודישען געניוס. אבער צוגלייך מיט העברעאיש האבען יודען געהאט א טאג־טעגליכן שפראך, פונקט ווי היינט יודיש. געוויס קען מען נישט פערגלייכען דעם היינטיגען יודיש, צום אמאליגען יודיש, וואס יודען האבען בענוצט, אין ווייל זיי האבען נישט איבערגעלאזען קיין וויכטיגע שאפונגען, אבער דערצו האט גורם געווען די צייט, דאס זעהט, וואו די יודען האבען גע־לעבט, די אבגעשלאסענקייט פון די לענ־דער, אין וועלכע זיי האבען געוואוינט און די בעגרענצטע אנשויאונגען פון דעם דור.

אבער וויכטיג איז צו געדענקען, אז דער שפראכען־דואליזם איז ביי יודען קיין נייעס נישט, אז דער שנים מקרא ואחד תרגום איז אזוי אלט, ווי דער יודישער גלות און דערפאר איז נוצלאז זיך צו קריגען מיט אזא ערשיינונג.

אויסער יודען...

אויסטערלישע מעטאדען פון ענגלישע פערזיכערונגס־געזעלשאפטען, וואס בעליידיגען יודען

(א בריף פון לאנדאן) — פון וויליאם צוקערמאן.

ענגלאנד איז פערהעלטנישמעסיג פריי פון אנטיסעמיטיזם, נישט נאר מען ווייס דא נישט פון דעם מיאוס'ן זאאלאגישען יודען־האס פון מזרח־איירופא, נור אפילו נישט פון דעם „עדעלען" אידעאליסטי־שען אנטיסעמיטיזם פון מערב־איירופא. ענגלאנד איז אפילו וועניגער אנטיסעמי־טיש, ווי אמעריקא. יודען פערנעמען אין ענגלאנד די העכסטע פאזיציעס אין דער פאליטיק און פינאנץ, האנדעל און אויך אין דער געזעלשאפט. דא וויסען מיר נישט פון אזעלכע בעליידיגונגען, ווי נישט זעלטען צו ווערען אין נעהי־סע האטעלען, עפענטליכע פלעצער, אדער אפילו פריוואט־הייזער. דאס גאנצע געזעלשאפטליכע לעבען פון לאנד איז אפען פאר יודען, און זעלטען, זעלטען ווען מען פיהלט דא וועלכע עס איז שי־קאנען געגען זיך, ווייל מען איז א יוד. אויב עס איז ערגיץ וואו פערהאן א גרויס לאנד, וואס הייסט יודען־האס, איז דאס זיכער ענגלאנד.

פינדעסטוועגען געשעהען אפילו אויך דא פון צייט צו צייט פאסירונגען, וועל־כע זעהען טיף און אפט דורכגעדרונגען מיט אנטיסעמיטיזם. פון צייט צו צייט שלאגט מען זיך דא אלס יודען אן אויף אזעלכע בעליידיגענדע ערשיינונגען, אז מען בלייבט פשוט שטיין פערבאפט. מאקי גראדע דערפאר, ווייל אין ענגלאנד איז מען גאר נישט געוואוינט דערצו. ווייל דאס אלגעמיינע לעבען איז אזוי ריין פון פאראורטיילען געגען יודען, פיהלען זיך די אייזעלנע קליינע בע־ליידיגונגען נאך שטארקער און שארפער, מען איז מעהר פערוואונדערט, איידער אין כעס. מען ווייס כמעט נישט, ווי אזוי זיך צו ערקלערען.

אין א גאנץ גרויסער אונאנגענעמער לאגע און פערלעגענהייט געפינען זיך איצט געוויסע ענגלישע יודען צוליב א אומפערשטענדליכער פאסירונג. מיט איי־ניגע חדשים צוריק זענען פלוצים די גרעסטע ענגלישע פערזיכערונגס געזעל־שאפטען ארויס מיט אנ'ערקלערונג, אז זיי זאגען זיך אפ צו אקצעפטירען אסעקו־ראציע אויף אויטאמאבילען ביי יודען, זשאקייען און א ריי אנדערע מענשען, וועלכע זיי האבען אויסגערעכענט. די ערקלערונג איז געווען, ווי אנ'אמת'ער דונער פון א בלויען הימעל. ס'טייטש, מאחייט? וואס איז דאס פלוצים פאר אנ'אויסנאהם געגען יודען? מיט וואס זענען די יודישע אויטאמאבילען ערגער פון אנדערע? און וואס איז דאס פאר א קלאסיפיקאציע פון יודען מיט אקטיא־רען?

אז די יודישע פרעסע האט אנגעהוי־בען רעדען וועגען דער דאזיגער פראגע, האט זיך געגעבען ארויסגעוויזען, אז די זאך איז גאר נישט אזוי קליין און אומ־וויכטיג ווי עס האט צוערשט געשיינט. יודען, וועלכע האבען ביז איצט געשווי־גען, האבען גענומען שרייבען בריף און דערצעהלען שוידערנדע פאקטען. ס'האט זיך גענומען ארויסווייזען, אז ערשטענס שיקאנירען די פערזיכערונגס־געזעל־שאפטען יודען נישט נאר אין אויטא־מאביל־פערזיכערונג, נאר אין יעדען סארט אסעקוראציע אויסער לעבענס־פערזיכע־רונג. די געזעלשאפטען זאגען זיך נישט אפ אינגאנצען פון יודישע אסעקוראציעס, נאר זיי רעכענען דערפאר א פיל טייע־רען פרייז, ווי פאר נישט יודישע. צו פערזיכערן א יודיש הויז געגען פייער קאסט אפט צוויי און דריי מאל אזוי פיל, ווי א נישט יודיש הויז, נאך העכערע פרעמיעס עקזיסטירען פאר דער פערזיכערונג פון צירונג און גאלד־זאכען. גאנץ אפט טרעפט, אז א יוד נעמט ארויס א פאליס און צאהלט איין א גע־וויסע פרעמיע, און א צייט ארום בעקומט ער א בריף, אז ער מוז צאהלען מעהר, ווייל די געזעלשאפט האט אויסגעפונען, אז ער „בעלאנגט צו דער יודישער רע־ליגיע". דער אונטערשיד ווערט געמאכט נישט נאר געגען איינוואנדערטע יודען, נאר אפילו געגען ענגלישע יודען.

עס איז אויך בעוויזען געווארען, אז די גאנצע זאך איז גאר נישט נייע. עס געהט שוין אין ענגלאנד פון פיל יאהרען.

די ענטדעקונג איז געווען גאר קיין אנגענעמע פאר יודען און פאר נישט־יודען. ענגלענדער האבען נישט ליב קיין רעליגיעזע און נאציאנאלע אונטערשידען און ווען מען כאפט זיי בייא דער האנד מיט אזא מין קאנטראבאנדע פיהלען זיי זיך אונאנגענעהם. פאר יו־דען איז די זאך נאך מעהר ווי אונאנגע־נעהם. עס איז פשוט פיינליך. מען האט זיך דא אנגעשלאגען פנים אל פנים מיט אנ'אויסגעשפראכענער בעליידיגונג פאר יודען און דערצו קומט נאך די בעליידיגונג נישט פון סנאבישע אריס־טאקראטען, וועלכע ווילען נישט ארייני־לאזען עטליכע יודען אין זייער א קלוב, וואס איז נאך אלעמען זייערע א פריוואטע אנגעלעגענהייט. דא האט מען צו טון מיט יודישע געשעפט געזעל־שאפטען, וועלכע פיהרען געשעפטען מיט אלעמען, און פלוצלונג זאגען זיי אז מיט יודען ווילען זיי קיין געשעפטען נישט האבען. מיט קיין „אריסטאקראטיזם" און אנדערע סענטימענטען קען מען אזא בעשלוס נישט ערקלערען. וואס זשע איז טאקע די אורזאכע?

ענגלישע יודען האבען א כך חסרו־נות נאר איין זאך מוז מען זאגען אין זייער שבח. קיין מוט פעהלט זיי ניט. זיי שרעקען זיך נישט אפ פאר קיין דראהונגען און האבען קיין מורא נישט פאר'ן אמת.

די לאנדאנער „דזשואיש קראניקל" פיהרט אן שוין פון יאהרען א זא־דער־בארען רובריק: יעדע וואך גייט זי איבער אלע פראצעסען, אין וועלכע עס פיגורירען יודען אין די פראצעסען ווע־רען אממייהרסטען ארויסגעבראכט זאכען נישט קיין פיינע זאכען וועגען יודען. עס טרעפט אפט, אז אנטיסעמיטישע צייטונגען אין ענגלאנד בענוצען זיך מיט דעם מאטעריאל, פון „קראניקל" נאר די דאזיגע צייטונג שטעלט זיך נישט אפ דערפאר, זי שרעקט נישט זיך צום שטעלען פאר דער וועלט יודישע נישט שעהנע שטריכען, אפילו פערברע־כען.

אויך אין דעם איצטיגען פאל האט די צייטונג זיך נישט דערשראקען פון מעגליכע אונאנגענעמע אמת'ען אוי גע־נומען פאדערען פון די געזעלשאפטען א ריכטיגע ערקלערונג פאר זייער האנד־לונג. אויב עס זענען פאראן בעוויזען וועלכע בערעכטיגען די שטעלונג פון די פערזיכערונגס־געזעלשאפטען צו יודען זאלען עס די יודען און די גאנצע וועלט וויסען!

ביז איצט האט נאך קיין איין געזעל־שאפט נישט געענטפערט, נישט נאר קיין קלארען, נאר אפילו קיין עהרליכען ענטפער. אלע דרעהען זיי זיך אויף אלע זייטען און זוכען אפלייקענען, אדער פער־בעהאלטען זייער אפענע אנטי יודישען שטעלונג מעהרסטענס לייקענען צו ערשט שטיין און ביין ווי קומט נאר צו זיי צוא נבלה!

ווען די יודישע צייטונגען קומען אבער ארויס מיט שלאגענדע בעווייזען, ווען מען דרוקט אפיציעלע בריף, אין וועלכע מען רעדט אפען וועגען הכרזה באריי־פען פאר מיטגלידער פון „איזראעליטי־שען גלויבען", הויבט מען אן זיך פער־בעהאלטען מיט תירוצים...

בלויז איין געזעלשאפט פון מאנשעס־טער איז לעצטע וואך ארויסגעקומען מיט

(ענדע זעה 5 זייט)

דער עלטסטער יוד אין דער וועלט

ווי אזוי דער 109־יעהריגער קצב קאפעל ביער אין ניו־יארק האט געפייערט זיין געבורטס־טאג. — ער שטאמט פון שטעטעל מש ביש אין גאליציען און איז מיט 40 יאהר צוריק געקומען קיין אמעריקא. — ווען ער איז אלט געווארען 105 יאהר האט ער געהאט א שמועס מיט קולידזש'ען און זיך פאטאגראפירט מיט א הם. — אין קומענדיגען יאהר האפט ער צו מאכען א וויזיט הגיבער'ן.

(א בריף פון ניו־יארק)

עלף זוהן און טעכטער, פינף און פער־ציג אייניקלעך, זעקס און צוואנציג אור־אייניקלעך און צעהן אור־אור־אייניקלעך האבען דא געפייערט דעם 109־טען געבורטסטאג פון זייער פאטער, זיידע, עלטער־זיידע און עלטער־עלטער זיידע, דעם קצב ר' קאפעל ביער.

די טיר פון דעם אלטמשקענס וואוי־נונג האט קיין מינוט נישט גערוהט: פיער דורות האבען דעם גאנצען טאג נישט אויפגעהערט צו קומען און פרעה־ליך גערוישט ארום דעם אלטען שטאם, פון וועלכען זיי וואקסען, איהם בעגרוסט צו זיין הונדערטסטען ניינטען געבורטס־טאג און איהם געוואונשען, ער זאל דערלעבען ביז הונדערט און צוואנציג און — זיך ווייטער עלטערען.

אויף די אלע ווינשעוואניעס האט ר' קאפעל געענטפערט קורץ, מיט א גלייכ־גילטיגען קוק דורך די גרויע וואסערלעכער פון זיינע אלטע אויגען און אלעמען גע־בעטען זיך זעצען, געפרעגט וואס די קינדער מאכען און: — „ווי געהען די ביזנעס"?

ר' קאפעל אליין, וועלכער איז איצט דער עלטסטער יוד אין דער וועלט, האט פון זיין הונדערט און ניינטען געבורטס־טאג גאר קיין וועזן נישט געמאכט — וואס איז ביי איהם א געבורטסטאג? א יאהר עלטער: נאך א יאהר — אויך מיר א מציאה!..

בלויז איין מאל האט ער לעצטענס געמאכט א שטיקעל יום טוב [illegible] א געבורטסטאג, דאס איז געווען מיט פיער יאהר צוריק, ווען ער האט דער־גרייכט די „רונדע ציפער" פון הונדערט און פינף יאהר. דעמאלטס איז ער אויפ־גענומען געווארען פון פרעזידענט קו־לידזש, וועלכער האט געהאט מיט איהם א קורצען שמועס און זיך געלאזט פא־טאגראפירען מיט דעם עלטסטען יודי־שען בירגער פון די פעראייניגטע שטא־טען, מר. קאפעל ביער. ר' קאפעל דער־צעהלט מיט שטאלץ וועגען דעם דאזיגען שמועס און איבעראיבער, ווען ער וועט אלט ווערען „גלייכע הונדערט און צעהן" קלייבט ער זיך אפצוגעבען א וויזיט דעם נייעם פרעזידענט, העבערט הוווער און ער האפט, אז ער וועט איהם אויפ־נעמען מיט נישט וועניגער פריינדליכ־קייט, ווי דער ביז־איצטיגער פרעזידענט.

דער 109־יעהריגער זקן פיהלט זיך נאך גאנץ געזונד און מונטער. אין דריי קליינע זויבערע צימערלעך, אויפ'ן ער־שטען שטאק, וואוינט ער מיט זיין פרוי, א זקנה פון זיבעציג יאהר, וואס זעהט דאכט זיך, אויס עלטער פון איהר מאן. זי איז זיין צווייטע פרוי.

א יודישער זשורנאליסט האט בעזוכט דעם אלטמשקען. ווען ער איז אריינגע־קומען אין הויז, איז דאס פאר פאלק געזעסען און געטרונקען טיי, אויפ'ן טיש איז געלעגען אנ'אלט פערגעלט תהילים'ל. אויף אלע פראגען האבען זיי בעידע כמעט איינשטימיג געענטפערט. און אז אמאל האט איהם אנ'ענטפער עפּעס ניט גע־שטימט מיט זיינע, האט דער גרויס־עלטער מאן זיך געערגערט און גרויס געהען זיך צוזאמענגעקריגט מיט זיין לעבענס־בעגלייטערין פאר „איהר קורצע זכרון".

— וואו זענט איהר געבוירען געווא־רען?

— וואו איך בין געבוירען געווארען? אין גאליציען בין איך געבוירען געווא־רען — האט ר' קאפעל געענטפערט.

און זיין פרוי האט צוגעגעבען: „אין טשעביש".

— טשעביש איז א קליין שטעטעלע נעבען סאקאלאוו — האט ער ער־קלערט.

קיין אמעריקא איז ר' קאפעל געקומען מיט זיין פאמיליע מיט פערציג יאהר צוריק. און ער האט זיך, זאגט ער, גאר־נישט וואס צו בעקלאגען אויף „קאלאמ־בוס'עס מדינה". עס איז איהם דא גאנץ גוט געגאנגען און ער האט אויך א סך נחת פון זיינע צאהלרייכע קינדער, איי־ניקלעך און אור־איי־ניקלעך און אור־אור־איי־ניקלעך, וועלכע זענען אלע צושפרייט איבער אמעריקא און זענען אלע ער־פאלגרייכע געשעפטס־לייט. אין ניו־יארק זענען זיי אלע בעקאנט. און דער אלטער אליין האט נאך ביז מיט א יאהר צוריק געהאלטען א יאטקע פון כשר פלייש.

צו הונדערט און אכט יאהר האט נאך ר' קאפעל געטראגען די זייטלער פלייש אויף די אקסלען, געשטאנען אין יאטקע, געהאקט פלייש מיט ביינער און אהן ביינער און זיך געוויצעלט מיט די יו־דישע ווייבער, וואס זענען צו איהם גע־קומען קויפען כשר פלייש.

די יאטקע, זאגט דער גרויס־גרויער זקן, האט ער אויפגעגעבען לעצטען יאהר נים צוליב שוואכקייט, נאר פשוט: ער וויל זיך אפרוהען. פונדעסטוועגען שטעהט ער נאך אויף יעדען טאג 5 א זייגער פארטאגס, ווי זיין געוואוינהייט, און געהט דאוונען אין דער מארים־מאנטעפיארע־שוהל.

פאר פריהשטיק האט ער נאך ליב צו נעמען א שנאפסעל. „אבער עס איז גע־פעהרליך", זאגט ר' קאפעל, „זינט דעם „פראהיבישאן" דארף מען דאך פשוט ריזיקירען מיט'ן לעבען, ווען מען וויל א ביסעל בראנפען. ס'איז דאך, זאגט מען, סם".

אין דער 109־יעהריגער זקן איז אפט שטארק אויפגעבראכט געגען דעם „פרא־היבישאן"־געזעץ. עס פערדריסט איהם אויך זעהר, וואס אלפרעד סמיט איז נים געוועהלט געווארען אלס פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען, „ווייל ער, מיינט ר' קאפעל, „וואלט פארט לאזען א ביסעל לייכטער געמאכט דאס „פרא־היבישאן"־געזעץ".

— ווי לאנג זענט איהר שוין פערהייראט?

— קיין עין הרע, אכט און פערציג יאהר.

— זי איז אייער צווייטע פרוי?

— מיין צווייטע — האט ער גע־ענטפערט.

— אבער ער איז ביי מיר דער ערש־טער, ביז הונדערט און צוואנציג — האט די זקנה שטיל און כמעט נאך פערליבט ערקלערט.

דער זשורנאליסט האט איהם גע־פרעגט, וואס ער האט צו פערדאנקען זיין גרויסען עלטער — צי ער איז געווען בעי־זונדערס אויסערגעוועהנליך אין לעבען. און דער 109־יעהריגער ר' קאפעל, וועלכער איז נאך מיט א יאהר צוריק געשטאנען אין דער יאטקע און געהאקט פלייש צום פערקויפען, האט קוים געקאנט פערשטעהן די פראגע:

— וואס הייסט, וואס? מיט גאט'ס הילף — כ'לעב, כ'עס און כ'טרינק, ווי אלע יודען לעבען — און דער רבונו של עולם הוט מיך אפ.

מ. ז.

לאדזער כראניק.

נאכט־דיזשורען אין די אפטייקען.

היינט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקן: פאוולאווסקי, פעטריקאווער 309; זאמבערג, גליבנא 50; גליבאווסקי, נאי־שטאטיש 4; שימסעוויטש, קאפערניק 26; לא־עמוזא, פאבאשסקא 10 און פא־טאש, פלאץ קאשטשעלני 10.

וויצע־פרעזידענט ראפאלסקי קראנק.

(וו) דער וויצע שטאט־פרעזידענט יאפאלסקי איז זייט אייניגע טעג קראנק און ליגט צובעט. זיינע פונקציעס פילט אויס דער שטאט־פרעזידענט זשעמיענ־צקי.

[illegible]

(§) דער 42־יעהריגער הענריק בור־זשאווסקי האט זיך נעלמען אויפגעהאנ־גען אויף א בוים נייבען הויז אל. 1 מאי נאם 90. די סבה פון זעלבסטמארד ער־ביימסלאזיגקייט און נויט.

קאפיטעל 2 אויס [illegible]
דער [illegible] פונ'ם [illegible] קען [illegible] פון [illegible] רעדאקציע.
[illegible]

חסיד'ישע טאכטער פערליבט זיך אין א קריסט

זי פערלאזט איהם און אנ'ענטוישטע פערשווינדט זי אהו שפורען.

(ג) צו איינעם פון די לאדזשער מורי־הוראה'ס איז נעכטען געקומען א גבאי־סער אברהם אהרן העכטקאפף פון ניי־סאנטש, גאליציען, און דערצעהלט פאל־גענדע ריהרענדע געשיכטע, וואס איז זיך פערלאפען מיט זיין טאכטער.

— מיין טאכטער מירעל איז א 19־יעהריג מיידעל. דאס פאריגע יאהר איז זי אוועקגעפאהרען קיין פאריז צו א מו־כער, וועלכע האט זי צוליכגעפאדערט כדי אין דער וועלט־שטאט געבען איהר א תכלית. איי פאריז האט דאס מיידעל זיך גוילירענט א פאך אין א גרויסער קריסטליכער מאדע אונטערנעהמונג.

איך בין געווען צופרידען פון דעם מיידעל'ס אוועקפאהרען, זאגט דער פא־טער, ווייל פריהער האט זי זיך אין ד"ר היים ארומגעפיהרט מיט א קריסט יאן פון האניפצוו. צום אימגליק האט דער פ"רליבט"ר גוי אויך דאס מיידעל אין דער פרעמד נישט געלאזט רוהען. ער האט פון ערגיץ בדקימצן אנ'אדרעס פון פאריז און צוגעהויבען מיט איהר זיך צו קארעספאנדירען. איינמאל קריג איך א בריף פון דעם גוי יאן, וועלכער מעלדט מיר מיט, אז ער וויל זיך מגייר זיין בת־אי, אויב איך וויל איהם געבען מיין טאכטער מירל פאר א כלה. איך האב אפילו נישט געענטפערט דעם גוי'שען "חת־בחיר". אבער ער הייט, ווייזט אויס, זיך נישט איבערגענומען מיט מיין גלייכ־גילטיגקייט און האט ווייטער געארבייט צו פערווירקליכען זיין פלאן. אבער נישט מיין ווייב און נישט דער שוואגער האבען דעם גישט גע־וואוסט אין ממילא האבען זיי מיר וועגען דעם נישט געשריבען פון פאריז. מיטאמאל, פאר א 4 חדשים צוריק האב איך בעקומען א ידיעה פון פאריז, אז מיין יונגסטע טאכטער מירעל איז אוועק־געפאהרען פון דארטען. דער פאריזער שוואגער גיט מיר איבער, אז ער האט זיך דערוואוסט, דאס ביי דער פוילישער גרעניץ זאל זי האבען "דמיצער" אפגע־ווארט. ביים גיזעגענען זיך מיט'ן שוואגער האט זי איהם ערקלערט, אז זי פאהרט צוערשט קיין קראקא, דערנאך וועט זי ערשט קומען אהיים.

מ"הר — זאגט דער פאטער — האט מען מיר פון פאריז נישט געשריבען. לסוף האב איך ווידער דערהאלטען א בר'ף פון דעם גוי יאן, וועלכער ערקלערט קאטעגאריש, אז ער מוז חתונה האבען מיט מיין טאכטער. פאר דעם בריז וויל ער ווערען א יוד. מיין זוהן איז אוועק־געפאהרען קיין קראקא, וואו איהם איז געלונגען ציהאיבען א זעהינג מיט דעם קריסטליכען געליבטען פון זיין אויסבע־האלטענער שוועסטער. דער זוהן מיינ"ר האט פארגעלעגט דעם גוי א גרעסערע סומע געלד, אז ער זאל זיך אפטשעפען פון דעם יודישען מיידעל. דער פארשלאג האט געמאכט אויפקאכען אינ'ם קאכאנעק דאס טריפה'נע בלוט. ער האט דערויף געשריגען און געפאדערט ענערגיש, מען זאל תיכף ומיד געהן מיט איהם צום ראבינאט און דארט איהם בייהעלפען זיין איבערציגטזיין צום יודענטום.

בלית־ברירה איז מיין זוהן מיטגעגאנ־גען מיט יאנ'ען צום קראקאווער ראבי־נאט. דארט האט מען מיט דער זאך אפ־געשלעפט פון איין טאג אויפ'ן צווייטען. דער קריסט הייט לסוף איינגעזעהען, אז מען שלעפט איהם אפ, דעריבער הייט ער גדוויילט פאהרען צו אנדערע רבנים. דער ברודער פון זיין יודישע געליבטע האט איהם דאן פארגעלעגט מיטצופאה־רען א היים. יאן האט דעם פארשלאג אפגעווארפען.

פון פערצווייפלונג האט דער יודישער פאטער געשריבען אין אנ'ערנסטען טאן, אז "ער וועט זיין גליקליך" צוזעהן איהם, דעם גוי יאן, פאר א מאן פון זיין יונגס־טער טאכטער מירעל. דער פאטער האט דערביי געהאט די אויסרעכנונג אויף אזא אופן צוזעהן די טאכטער און מיט איהר זיך דורכצושמועסען.

באלד איז קיין ניי־סאנטש טאקע גע־קומען דער "חתן" יאן מיט דער כלה מירעל. דער "חתן" האט דאן געפעטען דעם מחותן, דאס ער זאל איהם בייהילפיג זיין צו ווערען א יוד. דער חסידי־שער טאטע האט לפנים איינגעוויליגט און צו דעם צוועק געגעבען דעם קריסט א כתב צום קראקאווער ראבינאט. גלייכ־צייטיג האט דער פאטער געשריבען א בריף צים קראקאווער ועד הרבנים און אויפגעקלערט דעם גאנצען פלאנטער, בעטענדיג אפצושלעפען מיט מגייר־זיין דעם גוי.

דער קריסט איז אבער נישט מיד גע־ווארען. ער האט בעשטעלט א מוהל מיט א דאקטאר, כדי דורכצופיהרען די אפע־ראציע. דער דאקטאר האט, אונטערזוכענ־דיג דעם "בחור", פעסטגעשטעלט אז ער וועט נישט אויסהאלטען די שווע־רע אפעראציע. דער קריסט איז באלד דערויף צוזאמען מיט זיין געליבטע אוועק קיין ווארשא און זייט דעמאלס איז נישט געווען קיין ידיעה וועגען דעם צונערויב־טען יודישען מיידעל.

אין זיין גרויס פערצווייפלונג האט דער חסיד'ישער יוד ענדליך זיך דער־וואוסט, אז זיין יונגע טאכטער האט לסוף זיך מיאש געווען אין דער ליבע צו דעם גוי, זי האט איהם פערלאזט און האט, ווי ער האט געהערט, געזאלט זיך בע־זעצען אין לאדז, ארבייטענדיג אלס מא־דיסטקע.

אינצווישען האט דער אלטער פאטער טאקי בעקומען פון דער פערשוואונדענער טאכטער א קורץ בריוועלע, אין וועלכען זי שרייבט א גרוס און בעט נישט צו זוכען זי, ווייל מען וועט זי נישט געפו־נען, זי האט אויף זיך גענומען דעם נדר קיינמאל אין לעבען שוין נישט חתונה צו האבען.

א בעאומרוהיגטער צוליב'ן גורל פון זיין קינד איז דער אלטער פאטער געקו־מען קיין לאדז, און נישט בעגנוגענדיג זיך מיט דער בקשה צום היגען ראבינאט, לויפט ער ארום אין די מאדע־מאגאזינען, ווילענדיג אזוי ארום אויסגעפינען זיין נעלם־געווארענע טאכטער.

—0—

אויסער יודען...

(ענדע פון זייט 8)

א מעהר, אדער וועניגער עהרליכער ער־קלערונג.

די מאנשעסטער "קאמפאניע", ענט־פערענדיג אויף א בריף אין "דזשואיש ווארלד", שרייבט אונגעפעהר ז'ז':

עס איז טאקע אמת, אז מיר מאכ'ן אנ'אונטערשיד צווישען יודען און נישט־יודען. מיר לייק"נען נישט, אז מיר רעכ־נען יודען היסטארישע מאריפען ווי קריס־טען. דאס איז אבער נישט דערפאר, וואס מיר הייבען עטוואס געגען יודען, נאר פשוט צוליב "ביזנעס". מיר האבען אויסגעפונען, אז די ריזיקע ביי יודישע אכשקורעציעס, ספעציעל, פאר דער פער־זיכערונג פון ואל"ד־זאכען, איז גרעסער ווי ביי נישט־יודען אין דערום רעכענען זיי העכערע פרייזען פאר זייערע פאלי־סען. מ'דארף עס אבער נישט אויסטיי־טשען אלס אנטיסעמיטיזם, נאר אלס א געוויסע געשעפטס־מעטאדע. עס זענען צ. ב. פאראן געוויסע דיסטריקטען, וואו מען רעכענט פאר פייער־אסעקוראציע טייערער, ווי אין אנדערע פלעצער. עס זענען פאראן געוויסע בעשעפטיגונגען, ביי וועלכע די פרעמיעס פאר לעבענס־פערזיכערונג איז העכער ווי אין אנדערע. אויפ'ן זעלבען אופן זענען יודען א גרע־סערע ריזיקע פאר אנדערע.

עס איז קלאר, אז מיר האבען דא צו טון נישט מיט לאגיק, נישט מיט קיין געשעפטס־פרינציפען און נישט מיט ווי־סענשאפטליכע ביוויסען, נאר בלויז מיט די אלטע אנטיסעמיטישע פאראור־טיילען.

ענגלאנד איז טאקע פריי פון אנטי־סעמיטיזם, נאר פון צייט צו צייט בע־ווייזט זיך די דאזיגע העסליכע חולאת אויך דא.

דער מאדערנער דאווענער

צום היינטיגען אויפטריט פון הערץ גראסבארט.

און דער פרעסע — סיי און דער יודי־שער און סיי און דער נישט־יודישער — האט מען פיל געשריבען וועגען גראס־בארט'ן אלס זעלטענעם רעציטאטאר. קיינער האט אבער נאך קיין מאל נישט געשריבען וועגען זיינע בעזונדער גרויסע פערדינסטען פאר דער יודישער ליטע־ראטור, וואס זענען געבונדען מיט זיינע פארלעזונגען. איך מיין דא די זעלטען־צומערקליכע קאמענטירונג, וואס ער גיט צו יעדערער פון זיינע פארגעלעזענע זאכען דורך זיין טיפען ארייננדרינגען אין זייער נשמה און דורך אויסגעפינען זייער אמת'ן טאן.

דא ווערט גראסבארט און פילען זיך פון ווארט א שירה צו די זאכען, וואס ער לעזט עפענטליך פאר.

דא ווערט ער א מייל פונ'ם אויטאר און דעקט ממש אויף די אורשפרונגליכע גאנצקייט פונ'ם געשילדערטען מיט אדער מופת.

און אויב און דער געגעבענער ליטע־ראטורישער זאך האט דער אויטאר אריינ־געלעגט הארץ און נשמה, ווי אין א תפלה, איז ווערט גראסבארט ביים פאר־לעזען זי יעניגער שליח ציבור, דורך וועל־כען די גאנצע טיפקייט פון אט די גע־פילען ווערען דערגרייכליך און געהן אריי־בער צום עולם־צוהערער.

פונקט ווי אמאל א זעלטענער חזן פלעגט אז [illegible] מיט רייניגים צומריכליך נייזאנג, [illegible] עולם אלע [illegible] דיר [illegible] גראסבארט אלע [illegible] דער [illegible] זאך, וואס זיר [illegible] פאר בלויז מיט דער [illegible] קראפט [illegible].

און וואלט דער [illegible] באַרט איז דער מאדערנער חזן דער מאדערנער יודישער ליטעראטור. געהט הערען גראסבארט'ן — פאר אייך וועלען זיך עפענען [illegible] קיימען אין דער יודישער ליטעראטור איהר וועט זיך אנהויבען [illegible] בעגייסטערן לויב [illegible] און בעגייסטערן לייענען.

געהט הערען, ווי גראסבארט דאווענט די יודישע ליטעראטור.

בערלין־צעלענדארף.

דוד בערגעלזאן.

לאדזער [illegible]

שלום, אדער ווייטער מלחמה?

אויב מיר זאגען: "שלום, אדער ווייטער מלחמה" מיינען מיר נישט באליוויען מיט פאראגוואי. אויך נישט די רעוואָ־לוציע אין אפגאניסטאן צווישען די אויפ־שטענדיגע מיט'ן קעניג אמאנולאה. מיר מיינען—די גערער מיט די אלעקסאנדע־רער..

כידוע פיהרען די צוויי "לאגערען" א "היילינע מלחמה" צווישען זיך שוין עט־ליכע יאהר. די "פאליטישע" געגנער זענען זיך דם שונאים. אפילו עירוב'ן האבען זיי אויך שוין צוויי: א גערער עירוב מיט אנ'אלעקסאנדרער עירוב..

איצט דערוויסען מיר זיך מן הצד, אז ס'האלט ביי א "וואפען־שטילשטאנד". און ס'האלט שוין אפילו ביי "שלום־אונטער־האנדלונגען" צווישען די קעמפענדיגע צדדים.

עפעס שושקעט מען זיך, אז מיט עטליכע טעג צוריק זענען ספעציעל צו דעם צוועק געקומען קיין לאדז עטליכע רבנים, און ס'זאל האבען געווען א דע־לעגאציע פון גערער חסידים און אלעק־סאנדער ביים רבי'.

אבער שלום געהט נישט אזוי לייכט. ס'ווענדט זיך, ווער ס'לייגט זיך איבער'ן בענקעל... און ווער ס'לייגט זיך איבער'ן בענקעל שווייגט דער פסוק. די גערער זאגען, אז די אלעקסאנדרער בויגען זיך און די אלעקסאנדרער שרייען פסק אז די גערער ווערען ווייכער. און, חי לצים זאגען, שטעלען די אלעקסאנדרער א שווערען פונקט, דהיינו: אז די גערער זאלען די אלעקסאנדרער אפטרעטען דעם פרעזעס־בענקל פון דער לאדזער קהלה־פערוואלטונג.

אמת, ביידע צדדים לייקענען אב די מעשה, זיי רעדען מיט א האלב מויל: בלי־מע.. רבנים זאגענזענען זיי יא געווען אין לאדז. אבער צו א שלום איז נאך ווייט נאר דערמיט דארף מען זיך נישט א־בערנעמען. אזוי רעדען אלע "דיפלאמא־טען". ס'קען זיין יא, און ס'קען זיין נישט. נעגוג, אז א דיפלאמאט זאגט בע... מע... און ס'איבריגע דארף מען זיך שוין אליין אנשטויסען.

ווי די מעשה זאל נישט זיין, האבען מיר צו דערווארטען, אז אונזער "קהל" זאל ווערען — דאס ארטאדאקסישע קהל קארגא...

—זשאן—

די בעסטע רויט־ווינען אין דער וועלט זענען די "כרמל"־ווינען "מעדאק" און "אדאם"

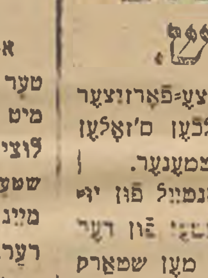

גישטאקט, בעסער היילמיטעל ביי צוקער־קראנקהייטען און מאגען־קראנקהייטען (שלשול)!

כרמל "מעדאק" און אדאם"

האבען די אנערקענונג פון די גרעסטע וועלט־דאקטוירים!

האנדעלס־קאמער זאל זיך קאנסטי־טואירען אין היינטיגען חודש.

(ג) מען אינפארמירט אונז, אז סוף יאנואר וועט זיכער שוין צוזאמענקומען זיך די לאדזער האנדעלס־קאמער. די קאנסטיטואירונגס־זיצונג פון לאדזער ווירטשאפטליכען פארלאמענט וועט פאר־קומען אין לאקאל פון דער קרעדיטס־געזעלשאפט. דעם פארזיץ וועט פיהרען דער וואהל־קאמיסאר אינזש. בייער.

אין די קרייזען פון די ראטמענער פון דער האנדעלס־קאמער שמועסט מען, אז אלס דירעקטאר פון דער "קא־מער" וועט נאמינירט ווערען אינזש. בויער.

וואס שייך דעם פרעזידיום ווערט אנ־גערופען דער נאמען פון קאנסול גייער אלס פארזיצער, אלס וויצע־פארזיצער דער יוד ד"ר זאקס, וועלכען ס'זאלען ארויסרוקען די יודישע ראטמענער.

וואס אנבעלאנגט דעם אנטייל פון די יודען אין די טעגליכע ארבייטען פון דער האנדעלס־קאמער, שמועסט מען שטארק אז אויך אין לאדז, זאלען לוים'ן מוס־טער פון ווארשא, אנגאזשירט ווערען אלס רעפערענטען פאר די בעזונדערע קאמיסיעס ביי דער קאמער א העלפט יו־דען.

אבאנירט
פון 15. יאנואר 1929 דאס
"לאדזער טאגעבלאט".

דעלעגאציע פון מושיבער יודען ביים וו. יעוואדע

(—) נעכט'ן הייט פאר דעם וואיע־וואדא [illegible] א דעלעגאציע פון [illegible] בירגער [illegible] פון [illegible] קריסטען מיט ד"ר [illegible] יודען בראש מיט'ן [illegible] רב.

די דעלעגאציע האט פאר'ן וואיעוואדא [illegible] דעם מצב פון דער [illegible] ווירטשאפט און האט אנ־געוויזען אויף די פעדערונגען פון ביר־גער־מייסטער צאמאָיסקי פאר דער שטאט. די דעלעגאציע האט דערביי אויפמערקזאם געמאכט, אנקלאגנד וועגען [illegible] מיסבראוכען פון מאגיסטראט שטאמען פון פערזענליכע מאטיוען. דער וואיעוואדא האט צוגעזאגט דער דעלעגאציע אז נאכ־דעם ווי עס וועט ענדגילטיג דורכגעפיהרט ווערען די אויספארשונג וועגען דעם ענין, וועט ער ארויסגעבען א ענטשפרע־כענדע פעראָרדנונג.

די עלטערן פרויען־פערזאמלונג

אין דער שולע "בית־יעקב", צעגעלניאנא 24.

זונטאג, איז פארגעקומען די ווינטער־ריגע פערזאמלונג פון די עלטערן פער־זאמלונג אין דער שולע בית יעקב (צע־געל נאם 24) מיט'ן צוועק צו בעהאנד־לען די פראגע פון ערציהונג. די לייטע־רין פרוי לאווין עפענט די פערזאמלונג אנווייזענדיג דערביי די נויטווענדיגקייט פון דעם שטענדיגען שטעהן און פערבינ־דונג מיט די עלטערן. דאס ווארט בעקומט פרל. ווייל צו רעפערירען א.ד.ט. די קינדער־היים און די שולע, דערנאך רעדט פרוי פאגעל א.ד.ט. אונזער אויפ־גאבע ס'רעדט דערנאך ד"ר פרל. וואלאַ־זינסקא איבער היגיענע. אמענדע האט גערעדט פרל. פויזנער א. ד. ט. דער רעליגיעזער ערציהונג פון דער יוד. טעכטער־ערציהונג. נאך די רעפעראטען האט זיך ענטוויקעלט פון די אנוועזענדע א היימע דיס־קוסיע.

[illegible] מענש מיט צעהן פערשידענע נשמות

אויסערגעוועהנליך אינטערעסאנטע וויסענשאפטליכע ערשיינונג, וואס איז ענטדעקט געווארען דורך אנ'ענגלישען געלעהרטען.

די גרעסטע פסיכאלאגען אין דער וועלט פערנעמען זיך שוין לאנג מיט דער אינטערעסאנטער גייסטיגער ערשיינונג, וואס איז בעקאנט אין דער וויסענשאפט אונטער'ן נאמען — טאפעל־לעבען. דעם דאזיגען פענא־מען בעגעגענט מען זעהר זעלטען, און ער בעשטעהט דערין, וואס ביים בעשטי־מען מענשען ענדערט זיך פולשטענדיג זיין פערזענליכער פסיכישער אויסזעהן, אלע כאראקטער־אייגענשאפטען פערשווינ־דען אינגאנצען. אויף זייער ארט קומען נייע. אויפ'ן ארט פון די פריהערדיגע פעהיגקייטען און קענטענישען קומען אן אינגאנצען אנדערע. דער דאזיגער מענש פערגעסט פרטים פון זיין פריהערדיגער עקזיסטענץ, גאנץ אפט אויך זיין אייגע־נעם נאמען, כדי מיטאמאל צו ענטפלע־קען זיך אינגאנצען אלס נייער מענש.

נישט לאנג צוריק האט דער אמערי־קאנער פסיכאלאג דזשאמס כעיסלאפ ערעפענטליכט א זעהר אינטערעסאנטען פאל וועגען א יונג מיידעל פון פי־לאדעלפיא, וואס האט אין משך פון א קורצער צייט פערמאגט די אייגענשאפ־טען פון דריי בעזונדערע מענשען, ד. ה. מיט אנדערע ווערטער, זי האט פער־מאגט דריי אין גרונד פערשידענארטי־גע נשמות.

איצט האט דער ענגלישער געלעהר־טער ד"ר אלבערט ווילסאן, וואס איז א לאנגע צייט געווען פרעזידענט פון דער ענגליש־קעניגליכער מעדיצינישער גע־זעלשאפט אין לאנדאן, בעשריבען א פאל מיט א מעדעל, וואס שטייגט ווייט אי־בער יענע פילאדעלפיער העלדין, — ווייל זי האט דערוויזען נישט קיין דריי, נאר גאנצע צעהן נשמות..

מערי בארנעס, וואוינט אין לאנדאן און איז אלט פערצעהן יאהר. זי האט אויפגעהערט צו דערקענען פאטער און מוטער און האט פערגעסען די קענט־ניש פון לייענען און שרייבען. אלע איהרע פערלאנגען האבען זיך געדעקט מיט די פערלאנגען פון א פיר יעהריג קינד. און אלץ האט עדות געזאגט דע־רויף, אז די פערצעהן יעהריגע מערי בארנעס האט פלוצלינג פערענדערט איהר נשמה אויף דער נשמה פון א פיר יעה־ריג מעדעלע.

דאס אינטערעסאנטסטע דערביי איז, וואס די גרעסטע צאהל זאכען האט זי נישט געקענט מעהר אנרופען ביים נא־מען און זי האט זיך גענויטיגט, אזוי צו זאגען, זיך אויפסניי אנהויבען צו לער־נען רעדען.

די דאזיגע לאגע האט אנגעהאלטען זיבען וואכען, דערנאך האט זיך אנגע־הויבען ווייזען ווידער א נייע נשמה ביי דעם דאזיגען פענאמענאלען מעדעל. זי האט אנגעהויבען לויפיג רעדען ענגליש, נאר שרייבען ענגליש האט זי גענומען פון רעכטס אויף לינקס, ד. ה., פערקעהרט ווי מען דארף. זי האט אויך געפרובט לייענען פון רעכטס אויף לינקס.

איהר קול האט זיך שטארק געענדערט. דעם פאטער, די מוטער און נאהענטע קרובים האט זי אנגערופען מיט אנדע־רע נעמען, אזוי האט עס געדויערט 2 חדשים, ביז עס איז נישט געקומען א פרישע "ווענדונג".

איהר דריטער גלגול איז געווען א בע־זונדערס שווערער. זי האט פליצלונג אויפגעהערט צו הערען, און צו רעדען, ווערענדיג פערוואנדעלט אין א טויב־שטו־מער. דאס מעדעל האט זיך אנגעהויבען פערשטענדיגען מיט צייכענס, ווי דאס טון טויב־שטומע. נאכמעהר זי האט אויפ־געהערט צו דערקענען די פארבען פון בלומען. דאס לעצטע האט אנגענומען וואס אמאל אלץ שארפערע פארמען און האט דערפיהרט צו דער פירטער פער־וואנדלונג פון מערי בארנעס: פון א טויב־שטומע איז זי פערוואנדעלט געווארען אין א טויב־שטום־בלינדע. זי האט אינ־גאנצען פערלוירען דעם אינטערעס צו דער אויסערליכער וועלט, א גאנצען טאג איז זי געזעסען אין א ווינקעל און זיך נישט גערוהרט א ריהר טון.

פונקט אזוי פליצלונג, ווי זי איז גע־ווארען טויב־שטום־בלינד, איז זי מיט איינמאל, אין אכט וואכען ארום, אונטער'ן איינפלוס פון א שטארקער דערשרעקונג, פערוואנדעלט געווארען אין א לעבענס־לוסטיג, פולשטענדיג געזונד קינד, וואס האט גענומען ארויסווייזען סימנים פון אנ'אויסערגעוועהנליכער בעגאבונג און זי האט צוגעצויגען די אויפמערקזאמקייט פון די אנגעזעהענסטע ענגלישע קונסט קענער.

מערי בארנעס איז געווען אנ'אויסער־געוועהנליכע קינסטלערין אין פערלויף פון דריי חדשים. דערנאך האט זי זיך פערוואנדעלט אין א מוזיקערין. זי האט אינגאנצען פערלוירען די קענטניש צו הערשען מיט'ן פענזעל, דערפאר האט זי אנגעהויבען גלענצענד שפילען אויף א פיאנא און אביסעל ערגער אויף א פידעל. ליבער האט זי געהאט די פידעל. אין איין שעהנעם טאג האט זיך ארויסגעוויזען אז זי קען שוין גארנישט שפילען אויף א פיאנא נאר דערפאר איז זי גע־ווארען אנ'ערשט־קלאסיגע פידעל־שפי־לערין.

דערנאך זענען געשעהען נאך דריי "אומוואנדלונגען" וואס האבען זיך ווע־ניגער אונטערגעשיידט איינע פון די אנ־דערע. ביז ענדליך עס איז געשעהן דער צעהנטער פענאמען — דער צוריקגאנג צום פריהערדיגען ערשטען "איך" — און מערי בארנעס איז צוריק געווארען א פולשטענדיג נארמאל 15 יעהריג פרעה־ליך מעדעל, וואס האט די מינדסטע אהנונג נישט געהאט וועגען איהרע אלע פריהערדיגע גלגולים און "נשמות".

וואהלען-טערמין צו דער קראנקען-קאסע
וועלען אין די נאהענטסטע טעג באשטימט ווערען
דירעקטאר פון קרייז-פערזיכערונגס-אמט קומט קיין לאדז.

(§) מיר האבען געמאלדען האט פאַ־גנע אז וויך א דעלעגאציע פון דער לאדזער קראנקען-קאסע אין די פּראָוו־נצן פון פרעז. קאַוושינסקי און דיר. סאמבארסקי האט בעזוכט דעם דיר. פון קרייז-פערזיכערונגס-אמט אין ווארשא, מיט וועמען זי האט געפּאַנדלט א קאנפערענץ מכח דעם טערמין פון די וואהלען צו דער לאדזער קראנקען-קאסע. אויף דער ביטע פון דער דעלעגאציע האט דאס ארבייטס-מיניסטעריום צוגעזאגט צוצושיקען א ענטפער מכח די וואהלען דעם 8 ד. ח. נעכטען איז מאקי אנגעקומען קיין לאדז א טעלעפאנאגראם פון ארבייטס-מיניסטער אין וועלכען עס ווערט געמעלדעט, אז דער ארבייטס-מיניסטער האט איבערגעגעבען צו דעצידירען דעם ענין דעם קרייז-פערזיכערונגס-אמט אין ווארשא אין פערשטענדיגונג מיט דער פערוואלטונג פון דער לאדזער קראנקען-קאסע. אין שייכות דערמיט קומט די טעג קיין לאדז דער דירעקטאר פון קרייז-פערזיכערונגס אמט ה' שילינג וואס ווערט אויפ'ן ארט אפהאלטען א בעראטונג אויף וועלכע דער טערמין ווערט פעסטגעשטעלט ווערען.

שטרייק-פּראָטעסט קאַלין פאר נישט אויסקויפען פאַטענטע זאלען ווערען אנולירט
אויב פאטענטע וועלען אויסגעקויפט ווערען ביז'ן 14. ד. ח.

(ג) פון מאסגעבענדע קרייזען טיילט מען אונז מיט, אז עס ווערען געמאכט בעמיהונגען בייא דער לאדזער פינאנץ-קאמער, אז די סוחרים, וואס וועלען האבען אויסגעקויפט די פאטענטען פאר 1929 ביז דעם 14 ד. ח. איינשליסליך, זאלען נישט דארפען בעצאהלען קיין שטראף. די פראטאקאלען, וואס זענען צוגעשטעלט געווארען צוליב דעם, זאלען אנולירט ווערען, אויב ביז'ן 14. יאנואר וועט שוין זיין אויסגעקויפט א פאטענט.

לעת עתה ווערען דורכגעפיהרט קאנטראלען און ס'ווערען געמאכט שטראף-פראטאקאלען.

די לעצטע טעג ווערען מאסע אויסגעקויפט א סך פאטענטען.

א לאָדזער מעדעל
ענטלויפט פון דער היים מיט א רייכען אינדוסטריעלער.

(§) א געוויסער יוזעף מאלינאָווסקי פון פיאסעטשנא גאס האט געמעלדעט פאליצי, אז זיין טאכטער יאנינא האט צוגענומען שטוב מלבושים און 150 זל. מזומן און פערשוואונדען געווארען אהן שפורען. פאליצי האט גענומען זוכען דאס פערשוואונדענע מיידעל. אבער עס בעקומט דער פערצווייפעלטער פאטער געלט א בריף פון דער פערשוואונדענער טאכטער, פול מיט ליבע און זיסע ריד און מיט דער טייערער בשורה, אז זי איז אנטלאפען פון לאדז צוזאמען מיט איהר געליבטען א רייכען לאדזער אינדוסטריעלער און נאך דער לוסט-רייזע פון ליבען האָניג-וואָכען וועט זי דעם ליבען טאטען דערפרעהען מיט א חתונה. דער טאטע איז אפילו אין פלוג נישט געווען צופרידען, אבער דער „רייכער אינדוסטריעלער" אויף זיין רעקוויזיר האט מיט פרייד געמאלדען פאליצי וועגען זיין געפינגענעם גליק.

4 יאהר תפיסה פאר קאמוניזם

(§) נעכטען זענען געשטאנען פאר'ן קרייז-געריכט אין לאדז די 2 יונגעלייט אהרן שפיצבערג און שאול זאנד, וואס זענען אנגעקלאגט געווארען און קאמוניסטישער טעטיגקייט. דער ערשטער איז פערמשפט געווארען אויף 4 יאהר שווערע תפיסה, דער צווייטער אויף 1 יאהר און 6 חדשים תפיסה.

אַנטי-סאַניטערער צושטאנד אין גלאָוונא.

(—) צוליב דעם, וואס דער וואיעוואָדא יאשטשאלט האט פעסטגעשטעלט א שלעכטען סאניטארען צושטאנד אין גלאָוונא, איז די טעג דארט אהינגעפאהרען א ספעציעלע קאמיסיע מיט נאטשעלניק דוכטשעלעוויטש בראש, וואס האט בעפוילען אויסבויען קלאזעטען און די הויפען און אויך עפענטליכע מיסטקאסטענס און רינשטאקען א. א. דערויף איז געגעבען געווארען א טערמין ביז'ן 1. אפריל.

טעאטער און קונסט
היינט — גראסבארט'ס אויפטריט אין „אררט".

הערץ גראסבארט דער גרויסער זאגער פון שעהנעם יודישען ווארט טרעט היינט אויף אין „אררט". ווער עס וויל הערען און זעהען און וואס פאר א מוזיק עס ווערט פערוואנדעלט דאס פשוטסטע ליד פון א יודישען דיכטער, די פראזא פון א יודישען שרייבער, זאל געהן הערען גראסבארט'ן. ער איז גוט קיין רעטאריקער, ער מאכט נישט קיין מעשטער-העויות פון אלטען שנוס, ער רעדט פשוט אבער זיינע ווערטער זענען לעבעדיגע לאמאס-בלומען, בעשיינט מיט א טראפישע זון. געהט הערען גראסבארט'ן און איהר וועט ליב קריגען אייער מוטער יודיש.

פערלענגערט די סובסידיע פאר'ן שטאטישען טעאטער

(וו) ווי מיר דערוויסען זיך איז און בודזשעט-פרעלימינאר פון דער שטאט-פערוואלטונג פאר'ן בודזשעט-יאהר 1929/30 פארגעזעהן די סובסידיע פאר'ן שטאטישען טעאטער אין דער גרויס פון 200 טויזענד זל. ד. ה. מיט 40 טויזענד זל. ווייניגער ווי אין פערגאנגענעם יאהר.

פייערליכע גרינדונג פון יודישען בעקער-צעך אין לאדז.

(ג) נעכטען אוונט איז פארגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון יודישען בעקער-צעך אין לאדז (ווסאדניא 57). צו דער פייערליכקייט זענען געקומען פארשטעהער פון כמעט אלע יודישע האנדווערקער-ארגאניזאציעס אין לאדז ווי אויך פון א רייהע פראָווינץ-שטעט.

האלב 9 האט דער לייטער פון דער אינדוסטריע-אפטיילונג בייס מאגיסטראט, ד"ר לוקאשעוויטש, ערקלערט פאר געעפענט דעם יודישען בעקער-צעך אין לאדז, אלס דער ערשטער יודישער צעך און אונזער שטאט נאך דעם שוסטער-צעך און בלעכער-צעך.

זיין רעדע פערענדיגט ד"ר גאראווסקי מיט'ן אויסרוף: זאל לעבען דער יודישער בעקער-צעך.

ער פערבעט דערויף אלס פאָרזיצער פון דער פערזאמלונג דעם ה' מ. נאָלבערג. סעקרעטאר איז ה' מ. קופערמיניץ. צום פרעזידיום ווערען אויך איינגעלאדען דעם. ראסנער, דער פארזיצער פון די ווארשאווער יודישע בעקער פראָקאוויטש, 11 גרונדער פון בעקער-פעראיין, און דעם פרעזעס ראטענבערג.

מען טרעט צו צו וועהלען אנ'עלטסטען מייסטער פון בעקער-צעך. עס קורסירען דריי קאנדידאטען-ליסטעס מיט די ה"ה פינגערהוט, ראטענבערג און פאזנאנסקי אלס „עלטסטע".

די גרעסטע צאהל שטימען בעקומען ה' שלמה ליוב ראטענבערג, וועלכער איז איינשטימיג געוועהלט געווארען אלס „עלטסטער" בעקער-מייסטער. אלס צווייטע אונטער-מייסטער זענען געוועהלט געווארען די ה"ה פינגערהוט און פאזנאנסקי. די וואהלען זענען אקצעפטירט געווארען דורך די אנוועזענדע פארשטעהער פון דער מאכט.

צום סוף האבען געהאלטען בעגריסונגס-רעדעס די ה"ח דעם. ראסנער, אדוו. ווינצמאן, מ. באלבארושקי און די ווארשאווער בעקער-פארשטעהער.

באַנדיטען-איבערפאַל אויף א פויער

(?) אין דארף וויסמארשין הונטער לאסק זענען נעכטען 2 פערמאסקירטע און בעוואפענטע באנדיטען אריין אין דער וואוינונג פון רייכען פויער גאוואט און טעראָריזירענדיג דעם ווירט האבען זיי צוגענומען אויף 800 זל. וועקסלען און מלבושים און זענען אנטקומען. פאליצי זוכט די באנדיטען.

טראגישער אויטא-פערפאל.

(§) אויפ'ן שאסע לענטשיץ-פאבאל איז דער אויטא פון מ. זיעלאנקא פון גוט מעלאו הונטער קאלא איבערגעפאהרען דעם 39-יעהריגען ארבייטער סטאניסלאוו בארטאשוק. אין א האלבנונגסלאזען צושטאנד איז דער פערוואונדעטער אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל. פאליצי פיהרט א אויספארשונג.

די עפענטליכע מיינונג.

פרייע טריבונע פאר ארטיקלען, בריף אין רעדאקציע און בעמערקונגען וואס האבען א געזעלשאפטליכען אינטערעס, פאר וועלכע די רעדאקציע נעהמט נישט איבער די פערענטפערטליכקייט.

חשוב'ע רעדאקציע!

איך בעט איהר מיר געבען פלאץ אין אייער צייטונג פאר פאלגענדע שורות:

איך בין היינט שוין א זקן א בן שבעים, א לאדזער געבוירענער, 13 יאהר האב איך געארבייט אלס אנגעשטעלטער אויפ'ן בית-עלמין, און איצט אויף דער עלטער מוז איך ליידען הונגער און נויט. קיין שום עמעריטור געהאלט האט מיר די קהלה נישט בעשטימט. איך האב א קראנקע פרוי און א טאכטער חתונה צו מאכען. צו דארף די קהלה אזוי בעהאנדלען איהרע געוועזענע אנגעשטעלטע.

א סך מאל האב איך שוין אפגעגעבען און דער קהלה מען זאל מיר נישט לאזען אויסגעהן פאר נויט, אבער אין קול ואין עונה. אויך די בעמיהונגען פון ה' בנימין רוס און ה' קארא אויסגעווירקען פאר מיר א שטיצע האבען גוט געהאט קיין פעולה. איך ווענד זיך רעדאקציע צו דער עפענטליכקייט, זאל זי משפט'ן צו בעוועגען די קהלה נישט א גרויסע עולה טהען מיר.

נאָרעל סאַבאַטשעווסקי פון בזשעזשינער גאס 43.

א טאג פון גניבות

(§) בעת'ן אויסלאדענען אויפ'ן קאלישער וואקזאל פעקלעך גארן, איז געווען אויסגעפיהרט געווארען א גנבה פון א וואגען „פשעגנדזא", וואס געהער צו יצחק פינגערהוט פון גאוואמיעסקא 34, האט מען אראפגעגנב'עט פאר 2.500 זל. גארן, וואס איז אויפגעלאדענט געווארען אויף א צווייטען וואגען און אוועקגעפיהרט געווארען און א אינבעקאנטער ריכטונג. די זאך איז אזוי געשיקט געמאכט געווארען, אז מען האט זיך ערשט געכאפט ווען דער גנבה לאחר מעשה.

* * *

(§) נעכטען האט מען אויפ'ן פאבריקס-וואקזאל בייס אויסלאדענען א וואַגאן ארויסגעגנב'עט א קאסטען מיט דרוק וואלע אין ווערט פון 1000 זל.

פון טויער פון דער פאבריק אויף קילינסקי 130 האבען אונבעקאנטע גנבים ארויסגעגנב'עט א קאסטען גארן און ווערט פון 1000 זל. וואס האט געהערט צו ישראל שווארצמאן.

— אָראם קאטליצקי פון ווסאדניא 55 האט געמאלדען פאליצי, אז אהרן זשעפעקאווסקי פון אלעקסאנדרער גאס 6 האט בייא איהם צוגעגנב'עט 25 קעסטלעך מארמאלאדע און ווערט פון 1000 זל.

— בייא זשעגאטא סאזשמיערוש פון דער גאס פון 28 שימער-פולק האט מען צוגעגנב'עט א אפאראט און א געוועלאסיפּעד אין ווערט פון 1000 זל.

— בייא שמואל לעסטאן פון קילינסקי 4 האט מען ארויסגעגנב'עט א פארטפעל מיט מזומן און וועקסלען אין ווערט פון 1100 זל.

— פון טויער פון הויז אויף פעטריקאווער 10 האט מען ארויסגעגנב'עט א קאסטען מיט וואטאלין, וואס געהער צו יעקב אלמשטיין פון קאנסטאנטינער 77.

און די אלע פאלען פיהרט פאליצי א ענערגישע אויספארשונג מיט'ן צוועק אויסצוגעפינען די גנבים.

— פון געוועלב פון מ. טענענבוים פון קאשטשושקי 32 האט מען ארויסגעגנב'עט 4 שטיק סחורה אין ווערט פון 800 זל. פאליציי איז געלונגען די גנבים וואס האבען בעגנב'עט טענענבוים'ען צו כאפען. זיי הייסען מאראוויאק קראווינציקי פון טלינארסקא 9 און סטאניסלאוו מאטשאס פון יאבלאנע ביידע פראפעסיאנעלע גנבים. זיי זיצען שוין אין חד גדיא.

אונטערערדישע טעלעפאָן-קאבעל לאדז—ווארשא.
א פארבינדונג וועט מען קריגען אין משך פון 1 מינוט.

(§) ווי מיר דערוויסען זיך, האט דאס פאסט-מיניסטעריום בעשלאסען אין פרילינג צוצוטרעטען צו די ארבייטען וואס זענען פערבונדען מיט דורכלייגען דעם ערשטען אונטערערדישען קאבעל און פוילען פאר א טעלעפאן-פערבינדונג צווישען די שטעט. דער ערשטער קאבעל וועט בעזיצען בערך 500 פערבינדונגען דערפון וועט לאדז האבען בערך 40. איצט זענען טעטיג אויף דער דאזיגער ליניע 7 דראטען. דאס פערגרעסערן די דראטען ביז 40 וועט פיל פערלייכטערן די קאמוניקאציע מיט לאדז. אויסערדעם וועלען פון דעם קאבעל געצויגען ווערען פערבינדונגען מיט אנדערע שטעט פון דער פראווינץ. דאס דורכפיהרען די דאָזיגע אונטערערדישע טעלעפאן-ליניע לאדז — ווארשא וועט פאר לאדז אלס גרויסען אינדוסטריע-צענטער האבען א ערשטקלאסיגע בעדייטונג, דערמיט וואס די קאמוניקאציע וועט פיל פערלייכטערט און פערגיכערט ווערען. א פערבינדונג מיט ווארשא וועט מען קריגען און משך פון 1 מינוט.

זיך געפונען
אריגינעלער ראמאן פון דער נייער יודישער תקופה
פון י. ל. ליאשיץ

(פארטזעצונג).

ווען יהודה האט ערוואכט, האט ער געפיהלט, ווי זיין האלז איז ארומגעקלאמערט מיט שווארצקאפ'ס ארעמס, און אנ'אמת ברידערליכע ליבע האט אנגעפילט אלע זיינע אברים. ער האט שטיל געשעפטשעט: „מיין ליבער שווארצקאפ! דו גרויסער יוד, מיט דער גרויסער שליחות". ער האט שטיל געקושט שווארצקאפ'ן און האט זיך פארזיכטיג ארויסגעאנטערט פון זיין ארעמס, און האט אויף די שפיצפינגער זיך גענומען אנקליידען.

אבער, אה גאט! וואס זעהט ער?! שווארצקאפ'ס וואנסלעך זענען צודרעהט, איין שפיץ איז איהם אריין אזש אין נאז, און דער שלאפעדיגער פיהלט נעבעך, ווי ס'קיצעלט איהם, ער ליגט אויפגעדעקט און ס'זעהען זיך ארויס בולט צוויי בריסטען, ווי צוויי ארץ ישראל'דיגע מילגראמען.

אין אנהויב האט ער בשום אופן נישט געקענט בעגרייפען, וואס דא קומט פאר, ס'האט זיך איהם געדאכט, אז ער שלאפט נאך, און ער זעהט עס נאר אין חלום. ער האט גענומען רייבען די אויגען און בייסען די פינגער, ער פיהלט, אז ער איז פארט וואכעדיג. ער האט שטיל ארונטערגענומען די וואנסלעך, און פאר זיינע אויגען איז געלעגען א בילד פון שושנה, נאר יונגער, און די זעהר קורץ געשוירענע האר האבען דעם שעהנעם מלאך-פנים, עטוואס פערמאנסבילד, וואס דאס האט צוגעגעבען נאך מעהר חן.

א גליקליכער געדאנק איז איהם איינגעפאלען, אז דאס מוז זיין אט יענע בערטע, פון וועלכער דער גרויסער אמעריקאנער האט אזוי פיל דערצעהלט און פענאגדערט. ס'איז ווירקליך געווען א וואונדער-קינד. דער גרויסער אמעריקאנער האט מפירוש געזאגט, אז זיין בערטע איז פונקט, ווי מיין שושנה, און דאס איז דאך מיין שוועסטער בעטקע!...

דער פלוצלונג'דיגער גליק, האט דעם שטארקען יהודה'ן אויף א מאמענט צעמאכט, ווי פערשכור'ט, אבער טאקע נישט מעהר, ווי א מאמענט. ער האט בעשלאסען צו היטען דעם סוד, ביז שווארצקאפ אליין וועט איהם ענטדעקען. ער האט זיך שטיל צוריקגעלעגט אויפ'ן בעט, און זיך כלומר'שט געמאכט, ווי ער שלאפט זעהר שטארק.

שווארצקאפ האט זיך אויפגעכאפט א דערשראקענער. אבער דערזעהענדיג יהודה'ן שטארק שלאפענדיג, האט ער זיך בערוהיגט. ער האט שנעל ארויפגעקלעפט זיינע וואנסעלעך, אנגעטאן זיך עכט מאנסביליש, און שטיל מיט אנ'איינגעהאלטענעם אטעם געקושט יהודה'ן אויפ'ן שטערן, אויף די באקען און אויף די ליפען.

יהודה האט אויפגעעפענט די אויגען.

— שלום, ברודער! א פנים, איך האב ארייגעשלאפען אין גרויסען טאג ארייַן.

— ס'איז נאך פריה, חבר יהודה! נאר איך ליב תמיד אויפצושטעהן פריה.

יהודה האט איהם ארויפגעכאפט אין זיינע ארעמס, און האט איהם שטארק געקושט, אז ער איז געבליבען ליגען, ווי פערשכורט פון גליק.

— ברודער, שווארצקאפ! געה און וועק אויף מיין שושנה'ן און זאג איהר, אז זי זאל אויף היינט צוגרייטען זעהר א שעהנע סעודה, ווייל איך וויל זיך היינט משמח זיין. ס'האט זיך מיר געחלום'ט זעהר א גוטער חלום.

— דערצעהל מיר, ברודער, דיין חלום!? — האט זיך שווארצקאפ געבעטען.

— ס'איז שוין איינמאל א חלום, ברודערקע! — האט יהודה אנגעהויבען. — ס'האט זיך מיר געחלום'ט, אז איך בין געלעגען ארומגענומען מיט דער „שעהנער בארעמהערציגער שוועסטער" דעם גרויסען אמעריקאנער'ס געליבטע.

— אזוי? — האט שווארצקאפ געפרעגט, ווערענדיג עטוואס אויפגערעגט.

— יא, ברודער! כ'האב זי געהאלזט און געקושט, און ס'חלום'ט זיך מיר, אז זי קישט מיך אויך, און נאכדעם, ווי כ'האב זיך גוט איינגעקוקט אין איהר שעהנעם פנים, האט איך דערזעהן אז ס'איז גאר מיין שושנה, כא-כא-כא! — און יהודה האט ארויסגעפלאצט מיט א געזונטען, בריטען און גליקליכען געלעכטער. און ס'חלום'ט זיך מיר, אז אזוי, ווי איך שטעה און קוק אויף מיין שושנה'ס פנים ערשט ס'איז גאר נישט שושנה, ס'איז גאר בעטקע, די הויפטריכטערין פון דער רויטער מלוכה. כ'האב זיך געצויגען אזוי גליקליך, אז איך האב איהר א כאפ געטון אין מיינע געזונטע ידים, צוגעדריקט איהר שטארק צו מיין הארצען און געקישט איהר זעהר שטארק.

שווארצקאפ איז געווארען אויפגערעגט, נאר ער האט זיך בעהערשט און געפרעגט:

— וואס איז געווארען דערנאך?

— דערנאך? — האט יהודה שטארק געלאכט, — ווען איך האב איהר גוט אנגעקישט און ארייגעקוקט אין די אויגען, ערשט, מיין גאט! ס'איז גאר עפעס אנ'אמעריקאנער אקטיאר, אט דער בעתאוסטער טשארלי טשאפלין.

— איצט זאג אליין, מיין טייערער שווארצקאפ, איז עס נישט א מערקווירדיג שעהנער חלום, וועלכער וועט געוויס מקוים ווערען, דו מיינסט דאך, ברודער שווארצקאפ, וואו די שעהנע בארעמהערציגע שוועסטער איז אין איך הצף, אז די שעהנע בארעמהערציגע שוועסטער און בעטקע די הויפטריכטערין איז איין און די זעלבע פערזאן.

— הלואי! — האט שווארצקאפ פרעהליכער געענטפערט.

יהודה האט איהם נאכאמאל ארייגענומען אין די הענט, און בעדעקט זיין פנים מיט קושען.

— שווארצקאפ! דער חלום מאכט מיך גליקליך. איך וועל זיך גיך אנטון און ארויסגעהן זעהן די פועלים, און די פליה צו מיין שושנה'ן, אויב זי שלאפט וועק איהר אויף! שעם זיך נישט, ווייל דו ביזט בייא איהר פערעכענט, ווי אנ'אמתער ברודער, און אגב וועט מיך מיין שושנה נישט פערבייטען אפילו אויף שלמה המלך.

יא נאר איינמאל אין מיין לעבען, האט עפעס א שטן געוואלט ארייינדרינגען אין מיין הארצען, אבער כ'האב איהם גלייך פערטריבען — האט יהודה געלאכט. אבער וואס שטעהסטו, ברודער שווארצקאפ, ווי עפעס א געכטיגער? —

כ'וויים אליין נישט, ברודער יהודה! דיין חלום האט מיך אן עפעס דערמאנט. —

אין שווארצקאפ איז ארויס, נישט זייענדיג חושד, אז יהודה האט אויסגעפינען דעם סוד. אזוי תמימות'דיג האט יהודה געשפילט זיין ראל.

ער האט געפונען שושנה'ן נאך ליגענדיג אין בעט.

— גוט מארגען, טייערע שושנה! יהודה האט מיך געשיקט מיט א וואונדערבארע שליחות.

— שלאפט ער דען נאך? מיין יהודה.

— ער האט זיך אביסעל פערשלאפען, איז ער גלייך אוועק צו די פועלים.

— וואס איז דאס פאר א שליחות טייערער שווארצקאפ?

— איהם האט זיך געחלום'ט זעהר א שעהנער חלום, ווילט זיך איהם מאכען עפעס א גוטע סעודה'לע.

— אבער זאגט מיר, מיין טייערער שליח, וואס זענען עפעס אייערע באקען אזוי רויט, און דער גאנצער פנים איז, ווי א שטיק פייער?

— ס'איז אלץ שולדיג דער חלום, טייערע שושנה! יהודה איז געווען אזוי גליקליך פון זיין חלום, אז פון גרויס שמחה, האט ער מיך ארומגענומען אין זיינע געזונטע ידים און האט מיך אזוי שטארק געדריקט און געקושט, אז מיין פנים האט מיר אנגעהויבען פלאמען.

שושנה האט געלאכט.

— מיין יהודה'ן חלום'ט זיך זעהר זעלטען. אבער ווען ס'חלום'ט זיך איהם יא אמאל איז א שמיטה, ווערט דער חלום גלייך מקוים. דערפאר איז ער אזוי פרעהליך.

(דאס ווייטערע קומט)

„איונגער צו אלעם"

פון היינט מיטוואך, דעם 8-טען, ביז מאנטאג, ד. 14. יאנואר 1929

גרויסע פרעמיערע!!

מיזענדער אונערווארטעטע סיטואציעס, וואס דערפרעהען ביז טרעהרען. ענטדעקונג פון הינטער-קוליסען, געהיימנישן פון מאדע-מאגאזינען, דעפילאדע פון שענע מאדעלקעס אין די נייעסטע מאדע-קרעאציעס.

אין די הויפט-ראלען: Rajnhold Szyncel, Róża Valetti, Zygfryd Arno i Lidja Potiechina

נעכסטער פראגראם: איז דיר ליבענס-נייט" מיט Lya de Putti i Jack Mülhall אין די הויפט-ראלען.

KINO SPÓŁDZIELNI

Sienkiewicza 40.

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 3.30 נאכמיטאג. שבת, זונטאג און יום-טוב 2 נאכמיטאג. לעצטער סעאנס 9.30 אוונט. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזן פערקלענערט.

„דבר"

עתון פועלי ארץ-ישראל

Tel-Aviv P. O. B. 199 תל-אביב ת. ד. 199

חשבון מיוחד בפ. ק. א. 191.300.

דמי החתימה לחודש — 10 זהוב.

לחברי תנועת א"י העובדת על כל אגפיה ומפלגותיה — ול„תרבות" — מוריה ומוסדותיה — הנחה. פרטים במרכזים.

Firma egzystuje od 1888 r.

JADAĆ w RESTAURACJI WOLFOWEJ

znaczy DOBRZE SIĘ ODŻYWAĆ

Narutowicza 5, Telefon 46-84.

wydaje znane ze swej dobroci

Śniadania, Obiady i Kolacje

od 60 gr. — po cenach konkurencyjnych.

Polecamy oryginalny **Pilzner z beczki.** Bufet obficie zaopatrzony w wszelkiego rodzaju trunki krajowe i zagraniczne oraz w zimne i gorące zakąski przez cały dzień **Chleb gratis!**

Specjalność Flaki Golanki

Lokal dobrze ogrzany

Zjednoczone Fabryki Maszyn

„UNIA"

dawn. C. Plumwe i Syn, Sp. Akc

BYDGOSZCZ-WILCZAK

די פאסטע אין פוילען [illegible]

ליפערט אלס ספעציאליטעט:

קאמפלעטע איזיגרינגען

פאר האלץ - בעארבייטונג.

מיט זיך ווענדען צו ווענדען צום פערטרעטער:

Inżynier G. Praszkier.

Łódź, Zawadzka 16a

Tel. 27-52

קלויזולעס

— און —

זאבעזפיעטשעניעס

אויף וועכסלען

בעזארגט שנעל דאס רעכטס-קאנסולענטען-ביורא

„ארגוס", 36 זשאכאדניא 36

פראנט, פארטער.

א בשורה

פאר אלע ליבהאבער פון יודישע פאלקס-מעשיות.

די טויזענדער לעזער פון בעליבטען פ' לקס-שרייבער אלתר איזענשלאס געדענקען נאך געוויס זיינע הארציגע ערצעהלונגען פון אלטען יודישען לעבען, מעשיות, פון וועלכע עס זעהן זיך ארויס די גוטע יודישע מידות ווי: רחמנות, סבלנות און יושר. אט די אלע בחנ'טע יודישע פאלקס-מעשיות און לעגענדעס זענען שוין ערשינען. יעדען מיטוואך ערשיינט א ביכעל פון פון 16 זייטען מיט 3 אדער 4 מעשיות. יעדעס ביכעל קאסט 25 גראשען. אויב איהר ווילט האבען א אמוזירענדען שבת, קויפט אזא ביכעל. יעדעס ביכעל איז א גאנצע זאך פאר זיך. אויב איהר וועט זאמלען די ביכלעך וועט איהר דערנאך האבען א שעהן גרויס בוך. אינפארמאציעס צו בעקומען ביי די יורשים פון א. איזענשלאס לאדז, פאלודניאווא 11, הויף לינקס דריטער שטאק אין דער ליי-ביבליאטעק.

425

אב'ארבייטער

(פריילידינג) צו פוישע ארבייט אין א סאדע-וואסער-פאבריק קאן זיך מעלדען קילינסקיעגא 97

97

[illegible]

2 שטובען און קיך

מיט אלע בעקוועמליכקייטען. צו ערפאהרען ביי שווייצער, ליפאווא 31.

31

[illegible]-לאדען

פון זאראראן איבער צוגעבען. צו ערפאהרען קילינסקיעגא 50 ביים ווירט

יודישער פרויען-פעראיין „וו. י. ז. א."

אל. האשטשושקי 21

היינט, מיטוואך, דעם 9. יאנואר 9 8 זייגער אין אוונט

אויפ'ן וועכענטליכען טעע חדש ה'

נ. בייסטערצקי

האלטען א רעפעראט א. ד. ט.:

„די יודישע פרוי אין אונזער נייע לעגענדע".

איינגאנג פאר מיטגלידער און אריינגעפיהרטע געסט אומזיסט.

מעכאנישע שלאסעריי און שמידעריי

J. Reder, Łódź

Konstantynowska 11 róg Zachodniej

כ'נעהם אן פערשידענע מאשינען-רעפעראטורען ווי צופאסען פערשידענע מאשינען-טיילען. און אויטאגענישע שווייסונגען.

שנעל און ביליג!

בעמ.: פריוואט-וואוינונג גדאנסקא 20 וו. 17.

עלטסטער פעלדשער

מ. ראזענצווייג

29 וואכאדניא 29

טעל. 79-18.

„לתחלת היום מן"

כי לא תדע מה ילד יום

לייג נישט אפ אויף מארגען

נאר אז דו דארפסט ערלעדיגען מאגאזינע זאכען זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין פירמע

17 פיעטריקאווער 17

52 זאכאדניא 52

וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאפט געשריבען לויט'ן אויסטער אלערליי פיזן, קלאזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטייער פוילען, אפעלאציעס, ציווילע און קארנע פאזיציעס, אדוואקאטיעס, רעקורסען וועגען דירה אין אורזשאנד-ראזיעמטשי, וועגן פעסער אין סאמיסאריאט-רושינדו און אלע פוליציי-ענטיפקען, אקטען אינטערציויעס, אקטען דא-ראווי נעס קארנע סטראטעס, ווי אויך איבער-זעצונגען אין אלע שפראכען. ספעציאליסט אין שיתפות-אקטען. מיט אכטונג

י. מאנעלא רעכט-קאנסולענט

היפאטעקען-געלד

צו ביליגע צינזען

אויף בערלינער הייזער

בעזארגט שנעל

Ch. Regenwetter

Berlin S. 14, Stallschreiber № 33

Telefon: Dönhoff 4337.

פעראיין ר. קלעצקין, ווארשא

נאר וואס דערשינען 3 ביכער וועגען יודישען טעאטער פון זלמן זילבערצווייג

„הינטערן פארהאנג"

207 זייטען.

„טעאטער זכרונות"

197 זייטען.

„וואס דער יוד. אקטיאר דערציילט"

72 זייטען.

פרייז פון אלע 3 ביכער 10 גילדען

אין לאדז, צו בעקומען ביי בערלינסקי אלט-שטאט 12

ווינטער דאמען!

פאר נאר 2.50 זל.

מאכט איך די עלעגאנטסטע דאמען-היטע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלטעסטע היטע איבער-ארבייטע איך אויף גענצליך ניי. געדענקט די אדרעס:

3 זאוואדזקא 23

אין הויף. 2-טען איינגאנג, לינקס פארטער.

„TOLA"

דרוקזאכן

אלערליי

ווערען שנעל, און פראמפט אין דער פיינסטער אויספיהרונג און די מאדערנסטע שריפט אויסגעפערטיגט.

קלעפסידרעס

(מאדעס-אנצייגען)

ווערען אין פערלויף פון 2 שעה געדרוקט און אויסגעקלעפט איבער דער גאנצער שטאט.

בוכדרוקעריי

ע. און מ. האמבורסקי

פיעטריקאווער 86, טעל. 47.

1929 1929

האנדעלס-פאטענטען

בעזארגט דאס

ביורא „ארגוס" זשאכאדניא 36.

ערשט ערשינען

אין פערלאג פ. גראזבארד, ווארשא

„אמאל און היינט"

אמלונג היסטארישע ערצעהלונגען און בעארבייטונג לעגענדעס פון נאהענטען און ווייטערן עבר.

פון חיים לעוויז.

הויפט-פערקויף

קאאפעראטיוו „ביכער" און „קולטור-ליגע" ווארשא

פוילישע שפראך

ווערט ערלערנט גרינדליך, דורך א קורצער צייט

וואכאדניא 29, וו. 3.

שוין ערשינען

א. איזענשלאס

משיח בן יוסף

יודיש רחמנות און יצחק קצב

— פרייז 25 גר. —

צו בעקומען ביי אלע צייטונגס-פערקויפער.

לעזט, אבאנירט און אנאנסירט אין

„לאדזער טאגעבלאט",

וועלכע איז די עלטסטע און פערשפרייטסטע טאג-צייטונג

אבאנאמענטס-פרייז: פאר א חודש אין פוילען 6 זל. אין פראוינץ און אויסלאנד [illegible] ביזן—20 פרענק, אין אמעריקא 1.25 דאלאר. אנאנסען-פרייז: פאר א מיליםעטער-שורה [illegible] גר. [illegible] 40% [illegible] פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% [illegible]

Redaktor-wydawca B. Hamburski

Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16.